અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

જે.પી. શ્રીવાસ્તવ એન્ડ સન્સ પ્રા. લિ. અને અન્ય

વિ.

મેસર્સ ગ્વાલિયર શુગર કંપની લિ. અને અન્ય

૨૬ ઓક્ટોબર, ૨૦૦૪

[રૂમા પાલ અને અરુણ કુમાર, જેજે.]

કંપની અધિનિયમ—કલમો ૩૯૭, ૩૯૮ અને ૩૯૯(૩)

ટ્રસ્ટ સહિતના શેરધારકો દ્વારા અરજી—કુલ બહાર પાડેલા શેરોના ૧૦% ધરાવતા શેરધારકોનો ટેકો—તેની ગણતરી—ઠરાવ્યું : ટ્રસ્ટના શેરહોલ્ડિંગને

ધ્યાનમાં લેવાનું હતું કારણ કે ટ્રસ્ટ ડીડ સહ–ટ્રસ્ટી–અરજદારને સ્પષ્ટ અધિકૃતતા હેઠળ ટ્રસ્ટ વતી કાર્ય કરવાની મંજૂરી આપતું હતું.

ટ્રસ્ટ સહિતના શેરધારકો દ્વારા અરજી—અરજી દાખલ કરતાં પહેલાં ટ્રસ્ટ દ્વારા ધારણ કરાયેલા શેરોના ભાગમાં હિતકારી હિત તેના લાભાર્થીઓમાં પહેલેથી જ નિહિત થઈ ગયું હોય—ઠરાવ્યું : આ અસંગત હતું કારણ કે હિતકારી હિત તેના માલિકને કંપનીનો સભ્ય બનાવી શકતું નથી—તેનો અર્થ એવો થઈ શકતો નથી કે કંપની પાસે નોંધાયેલા શેરોના માલિક અરજી દાખલ કરવા માટે અસમર્થ હતા.

અરજીને સમર્થન આપતા શેરધારકો—તેમની સંમતિનો પત્ર—ઠરાવ્યું : અરજી સાથે આવો પત્ર દાખલ કરવાની આવશ્યકતા એ અર્થમાં ફરજિયાત ન હતી કે તેને દાખલ ન કરવાથી આપોઆપ અરજી ફગાવી દેવામાં પરિણમે—ખાસ કરીને ન્યાયના હેતુ માટે કોઈપણ આદેશ પસાર કરવાની અને વિનિયમોની આવશ્યકતામાંથી મુક્તિ આપવાની સીએલબી ની સત્તાને ધ્યાનમાં રાખીને આવું હતું—માત્ર એવી આવશ્યકતા હતી કે દસ્તાવેજ પુરાવા તરીકે દાખલ કરવો કે સમર્થન આપતા શેરધારકની સંમતિ વાસ્તવમાં અરજી દાખલ કરતાં પહેલાં મેળવવામાં આવી હતી—કોઈ પૂર્વગ્રહ ન થાય તે શરતે નિયમનું નોંધપાત્ર પાલન

પર્યાપ્ત હતું—કંપની લો બોર્ડ વિનિયમો, ૧૯૯૧ ના વિનિયમો ૧૮ (પરિશિષ્ટ ૩ નો ક્રમ ૨૭), ૪૪ અને ૪૮.

શેરોની લાયકાત ટકાવારી સાથે અરજદારોનું સમર્થન—ઠરાવ્યું : જો અદાલત સંતુષ્ટ હોય કે અરજદારો જરૂરી ટકાવારી ધરાવતા શેરધારકોના જૂથનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, તો તે માની શકે છે કે કંપનીની મુકદ્દમામાં સંડોવણી હળવાશથી કરવામાં આવી ન હતી અને તકનીકી આવશ્યકતા પર અરજીને નકારી શકાય નહીં.

ટકવાપાત્રતા અંગે વાંધો—ઠરાવ્યું : જો વાંધો ડિમરર દ્વારા લેવામાં આવે તો સીએલબી અરજીમાંના કથનોને સાચા તરીકે સ્વીકારીને માત્ર તેના આધારે જ મુદ્દો નક્કી કરી શકે છે—જોકે, જ્યાં સીએલબી અરજીની બહારની હકીકતોને ધ્યાનમાં લે છે, ત્યાં તે અરજદારને તેની સાથે ન જોડાયેલા પુરાવાઓના આધારે અરજીમાં પોતાના કેસને સમર્થન આપવાથી રોકી શકે નહીં—હકીકતો પર, ઠરાવ્યું કે કુલ બહાર પાડેલા શેરોના ૧૦% ધરાવતા શેરધારકોની પૂર્વ સંમતિનો વાંધો પ્રતિવાદી દ્વારા અરજીમાં લેવામાં આવ્યો હોવાથી, સીએલબી એ પુરાવા પર મુદ્દો નક્કી કરવો જોઈતો હતો અને માત્ર તેની સાથે સંમતિ પત્રો જોડાયેલા ન

હોવાના કારણે અરજી ફગાવી દેવી ખોટી હતી—કંપની લો બોર્ડ વિનિયમો, ૧૯૯૧ નો વિનિયમ ૨૪.

કંપની–પ્રતિવાદી નં. ૧ માં લઘુમતી શેરધારકોના એક જૂથ અપીલકર્તાઓએ કંપનીના ગેરવહીવટ અને દમનની ફરિયાદ કરતી કંપની અધિનિયમની કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ કંપની લો બોર્ડ (સીએલબી) સમક્ષ અરજી દાખલ કરી હતી. પ્રતિવાદી નં. ૮ એ એવી દલીલ કરી હતી કે અરજી ટકવાપાત્ર નથી કારણ કે અરજદાર પાસે ફુલ બહાર પાડેલા શેરોના ૧૦% હોવાની કંપની અધિનિયમની કલમ ૩૯૯ ની આવશ્યકતા અપીલકર્તા દ્વારા પૂર્ણ થતી ન હતી કારણ કે તે ગણતરી માત્ર ઈક્વિટી શેરના સંદર્ભમાં કરવામાં આવી હતી જ્યારે તેમાં પ્રેફરન્સ શેરનો પણ સમાવેશ થવો જોઈતો હતો. અરજદાર–અપીલકર્તા નં. ૩ એ એવી દલીલ કરી હતી કે તેણીએ પોતાની વતી તેમજ કૌટુંબિક ટ્રસ્ટ વતી અરજી દાખલ કરી હતી જે ૧૦૨૯ પ્રેફરન્સ શેર ધરાવતું હતું, અને તેથી અરજી ટકવાપાત્ર હતી. સીએલબી એ ઠરાવ્યું કે અરજી ટકવાપાત્ર નથી કારણ કે સદર ટ્રસ્ટે નં. ૩ દ્વારા અરજી દાખલ કરવા માટે સંમતિ આપી ન હતી. હાઇકોર્ટના સિંગલ જજે તે આદેશ સામેની અપીલ એ આધારો પર ફગાવી દીધી કે ટ્રસ્ટ પોતાની સત્તાઓ સોંપી શકે નહીં કે ટ્રસ્ટનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે તેમાંથી કોઈ એકને અધિકૃત કરી શકે નહીં, ટ્રસ્ટીઓની સંમતિની રજૂઆત

કરવામાં આવી ન હતી, કંપની લો બોર્ડ વિનિયમો, ૧૯૯૧ ના વિનિયમ ૧૮ નું કોઈ પાલન થયું ન હતું, અને ટ્રસ્ટના શેર લાભાર્થીઓમાં નિહિત થઈ ચૂક્યા હતા. ડિવિઝન બેંચે અપીલની બરતરફી માન્ય રાખી. આથી પ્રસ્તુત અપીલ.

અદાલત સમક્ષ પ્રશ્ન એ હતો કે શું ટ્રસ્ટીઓ ટ્રસ્ટ વતી અને તેના ફાયદા માટે કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે તેમાંથી કોઈ એકને અધિકૃત કરી શકે છે, અને જો તેમ હોય, તો શું અપીલકર્તા નં. ૩ આ રીતે અધિકૃત હતી.

અપીલોનો નિકાલ કરતાં, અદાલતે

ઠરાવ્યું : ૧. સામાન્ય નિયમ તરીકે ટ્રસ્ટીઓએ તેમના પદની ફરજો સંયુક્ત રીતે બજાવવી આવશ્યક હોવા છતાં, આ સામાન્ય સિદ્ધાંત નીચેના અપવાદોને આધીન છે જ્યારે એક ટ્રસ્ટી બધા વતી કાર્ય કરી શકે છે : (૧) જ્યાં ટ્રસ્ટ ડીડ એક અથવા વધુ અથવા ટ્રસ્ટીઓની બહુમતી દ્વારા ટ્રસ્ટનું પાલન કરવાની મંજૂરી આપે છે; (૨) જ્યાં સહ–ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા કાર્યની સ્પષ્ટ મંજૂરી અથવા અનુમોદન હોય; (૩) જ્યાં સત્તા સોંપણી જરૂરી હોય; (૪) જ્યાં કરાર કરવા સક્ષમ લાભાર્થીઓ સત્તા સોંપણી માટે સંમતિ આપે; (૫) જ્યાં સહ–

ટ્રસ્ટીને સત્તા સોંપણી વ્યવસાયના સામાન્ય ક્રમમાં હોય; (૬) જ્યાં સહ–ટ્રસ્ટી માત્ર ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા સંયુક્ત રીતે લેવાયેલા નિર્ણયનો અમલ કરે છે. [૬૬૧–ઈ, જી]

મેસર્સ શાંતિ વિજય એન્ડ કંપની વિ. *પ્રિન્સેસ ફાતિમા ફૌઝિયા અને અન્ય*, એ.આઇ.આર. (૧૯૮૦) એસ.સી. ૧૭, આધાર રાખવામાં આવ્યો.

આત્મારામ રણછોડભાઈ વિ. *ગુલામહુસેન ગુલામ મોહિયદ્દીન*, એ.આઇ.આર. (૧૯૭૩) ગુજરાત ૧૧૩ અને *દુલીચંદ* વિ. *મેસર્સ મહાવીર પ્રસાદ ત્રિલોક ચંદ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ, દિલ્હી*, એ.આઇ.આર. (૧૯૮૪) દિલ્હી ૧૪૫, માન્ય રાખવામાં આવ્યા.

જૈન શ્વેતાંબર મૂર્તિ પૂજક સંસ્થા વિ. *વામન દત્તાત્રેય પુકાળે*, એ.આઇ.આર. (૧૯૭૯) કર્ણાટક ૧૧૧, અમાન્ય કરવામાં આવ્યું.

૧.૨. પ્રસ્તુત ટ્રસ્ટ યાદીબદ્ધ કરાયેલા ઓછામાં ઓછા ત્રણ અપવાદો હેઠળ આવે છે. ટ્રસ્ટ ડીડની કલમો સ્પષ્ટપણે માત્ર સહ–ટ્રસ્ટીને જ નહીં પરંતુ કોઈપણ વ્યક્તિને ટ્રસ્ટનું કામ કરવા અને ટ્રસ્ટ વતી કાર્ય કરવાની મંજૂરી આપે છે, શરત એ છે કે આવી વ્યક્તિ સ્પષ્ટપણે અધિકૃત હોવી જોઈએ. [૬૬૧–જી; ૬૬૨–જી–એચ]

૧.૩. ટ્રસ્ટીઓના ઠરાવ અને તેમના સોગંદનામા પરથી એ નિષ્કર્ષ અનિવાર્ય છે કે ટ્રસ્ટીઓએ અપીલકર્તા નં. ૩ ને અરજી દાખલ કરવા માટે સ્પષ્ટપણે અધિકૃત કરી હતી. વધુમાં, તેમના પતિનું સોગંદનામું, જેઓ ૧૦૨૯ પ્રેફરન્સ શેરના નોંધાયેલા માલિક હોવાનું કહેવાય છે, સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે તેમણે આવા ટ્રસ્ટી તરીકેની તેમની ક્ષમતામાં અપીલકર્તા નં. ૩ ને કાર્યવાહી દાખલ કરવા માટે સ્પષ્ટપણે સંમતિ આપી હતી અને અધિકૃત કરી હતી. [૬૬૪–સી–ડી]

પી. પુન્નૈયા વિ. *જયપુર શુગર કંપની લિ.*, એ.આઇ.આર. (૧૯૯૪) એસ.સી. ૨૨૫૮, આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૨.૧. અરજદારોનો ઈરાદો નિઃશંકપણે જે.કે. જૂથનું પ્રતિનિધિત્વ કરવાનો હતો જે સ્વીકૃત રીતે જરૂરી સંખ્યામાં શેર ધરાવે છે, જોકે આવા ઈરાદાની અભિવ્યક્તિ એટલી સ્પષ્ટ ન હતી જેટલી હોવી જોઈતી હતી. [૬૬૫–બી–સી]

૨.૨. નીચેની તમામ અદાલતો એ આધારે આગળ વધી નથી કે અરજીમાંના પ્લીડિંગ્સ ઈરાદાને પ્રતિબિંબિત કરતા ન હતા. તેમણે તેમના તારણો કાયદાની તેમની એવી સમજ પર આધારિત રાખ્યા હતા કે ટ્રસ્ટનું પ્રતિનિધિત્વ એક સહ–ટ્રસ્ટી દ્વારા થઈ શકતું નથી. આ ધારણા, જેમ કે અમે ઠરાવ્યું છે, ભૂલભરેલી હતી. [૬૬૯–સી–ડી]

૩. અન્ય આધાર જેના પર અદાલતોએ અરજી ફગાવી દીધી હતી તે એ હતો કે ગેરવહીવટ અને દમનની ફરિયાદ કરતી અરજી દાખલ કરતાં પહેલાં ટ્રસ્ટ દ્વારા ધારણ કરાયેલા ૧૦૨૯ શેરોમાંથી ૫૧૫ શેરોમાં હિતકારી હિત લાભાર્થીઓમાં પહેલેથી જ નિહિત થઈ ચૂક્યું હતું. આ ફરીથી એક ખોટો કાનૂની સિદ્ધાંત છે. શેરોમાં ઈક્વિટેબલ કે હિતકારી હિત તેના માલિકને કંપનીનો સભ્ય બનાવતું નથી. તેથી, ટ્રસ્ટ ડીડની શરતો અનુસાર શેરો ટ્રસ્ટના લાભાર્થી પર ઉતરી આવ્યા હોવાનું માની લેવામાં આવે તો પણ, તેનો અર્થ એવો નથી કે

કંપની પાસે નોંધાયેલા શેરોના માલિક કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ અરજી દાખલ કરવા માટે સક્ષમ રહેશે નહીં. [૬૬૯–ડી, ઈ, એફ]

મેસર્સ હાવડા ટ્રેડિંગ કંપની વિ. *કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ,* એ.આઇ.આર. (૧૯૫૯) એસ.સી. ૭૭૫ અને *કિલિક નિક્સન લિ.* વિ. *બેંક ઓફ ઇન્ડિયા,* [૧૯૮૫] (૫૭) કંપની કેસીસ ૮૩૨, ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૪.૧. અધિનિયમની કલમ ૩૯૯ એ ભારતીય કંપની અધિનિયમ, ૧૯૧૩ ની કલમ ૧૫૩–સી(૩) નું સ્થાન કેટલાક મોટા તફાવતો સાથે લીધું છે. ૧૯૧૩ ના અધિનિયમની કલમ ૧૫૩–સી(૩) એ પોતે એવી જોગવાઈ કરી હતી કે અરજીને સમર્થન આપતા શેરધારકોની સંમતિ લેખિતમાં મેળવવી જોઈએ. જોકે, ૧૯૫૬ ના અધિનિયમની કલમ ૩૯૯ ની પેટા–કલમ (૩) માં આવી કોઈ આવશ્યકતા નથી. તે માત્ર સંમતિ 'મેળવવા' ની વાત કરે છે. તે લેખિત સંમતિની વાત કરતી નથી કે અરજી સાથે આવા લખાણને જોડવાની આવશ્યકતા રાખતી નથી. વિનિયમ ૧૮ પોતે પણ સંમતિ પત્રો દાખલ કરવાની આવશ્યકતા ધરાવતો નથી. આ આવશ્યકતા પરિશિષ્ટ ૩ માં નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે, જેનો સંદર્ભ વિનિયમ ૧૮ માં આપવામાં આવ્યો છે. પરિશિષ્ટ ૩ નો સીરીયલ ૨૭ કલમો ૩૯૭, ૩૯૮, ૩૯૯(૪), ૪૦૦, ૪૦૨, ૪૦૩, ૪૦૪ અને ૪૦૫

હેઠળ દમન અથવા ગેરવહીવટ અટકાવવાના સંબંધમાં સત્તાના ઉપયોગને લગતી અરજીઓ સાથે જોડવા માટે જરૂરી કેટલાક દસ્તાવેજોની યાદી ધરાવે છે. આ આવશ્યકતાઓને એ અર્થમાં ભાગ્યે જ ફરજિયાત કહી શકાય કે તેમાંથી કોઈપણનું પાલન ન થવાથી આપોઆપ અરજી ફગાવી દેવામાં પરિણમે. આ સિવાય, વિનિયમ ૧૮ પોતે તેની અંતર્નિહિત સત્તા માટેની જોગવાઈ કરતા વિનિયમ ૪૪ અને વિનિયમોની આવશ્યકતાઓમાંથી મુક્તિ આપવાની સત્તા આપતા વિનિયમ ૪૮ હેઠળ સીએલબી ની સત્તાને આધીન છે. સીએલબી ની આ સત્તાઓને જોતાં, એવું ઠરાવી શકાય નહીં કે વિનિયમ ૧૮ ના પરિશિષ્ટ ૩ ના સીરીયલ નં. ૨૭ માંની આવશ્યકતાઓમાંથી એકનું પાલન ન થવું એ કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળની અરજી સ્વીકારવા અને તેનો નિકાલ કરવાની સીએલબી ની હકુમતના મૂળ સુધી જાય છે. દસ્તાવેજો દાખલ કરવાના સંદર્ભમાં વિનિયમ ૧૮ જે જરૂરી બનાવે છે તે માત્ર એ પુરાવો છે કે સમર્થન આપતા શેરધારકોની સંમતિ વાસ્તવમાં કલમ ૩૯૯(૩) ની શરતો અનુસાર અરજી દાખલ કરતાં પહેલાં મેળવવામાં આવી હતી. [૬૬૫–બી–સી–ડી; ૬૬૬–બી–સી–ડી, ઈ, જી; ૬૬૭–એ–બી]

૪.૨. જો અદાલત સંતુષ્ટ હોય કે અરજદારો જરૂરી ટકાવારી ધરાવતા શેરધારકોના જૂથનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, તો તે માની શકે છે કે મુકદ્દમામાં

કંપનીની સંડોવણી હળવાશથી કરવામાં આવી નથી અને તેણે ફરિયાદ કરાયેલી બાબતોનો અંત લાવવા માટે આદેશો પસાર કરવા જોઈએ અને તકનીકી આવશ્યકતા પર તેને નકારી કાઢવી જોઈએ નહીં. બાહ્ય સ્વરૂપ કરતાં તત્વને પ્રાધાન્ય મળવું જોઈએ. પ્રસ્તુત કેસમાં કલમ ૩૯૯(૩) અને વિનિયમ ૧૮ નું નોંધપાત્ર પાલન કરવામાં આવ્યું છે. [૬૬૯–એચ; ૬૭૦–એ–બી]

પ્રતાપ સિંહ વિ. *શ્રી કૃષ્ણ ગુપ્તા,* એ.આઇ.આર. (૧૯૫૬) એસ.સી. ૧૪૦, ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો.

૫.૧. કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળની અરજીનો વિરોધ કરતી વ્યક્તિઓ માટે અરજદાર દ્વારા કરાયેલી સંમતિ અંગેની રજૂઆતની શુદ્ધતા પર પ્રશ્ન ઉઠાવવાનું શક્ય છે. અરજીમાં લેવાયેલી દલીલના સમર્થનમાં પુરાવા રજૂ કરવાનું અરજદાર માટે પણ એટલું જ ખુલ્લું છે. જો અલબત્ત ટકવાપાત્રતા સામેનો વાંધો ડિમરર દ્વારા લેવામાં આવે, તો સીએલબી તેમાંના કથનોને સાચા સ્વીકારીને, માત્ર અરજીમાં સમાવિષ્ટ રજૂઆતોના આધારે જ મુદ્દો નક્કી કરી શકે છે. પરંતુ જ્યાં સીએલબી અરજી બહારની હકીકતોને ધ્યાનમાં લે છે જેમ કે તેણે આ કેસમાં કર્યું છે, તો તે અરજદારને તેની સાથે ન જોડાયેલા પુરાવાઓના આધારે અરજીમાં પોતાના કેસને સમર્થન આપવાથી રોકી શકે નહીં. [૬૬૭–બી–સી]

૫.૨. સીએલબી એ પ્રતિવાદી નં. ૮ ની અરજીમાં સમાવિષ્ટ આક્ષેપોના આધારે પ્રેફરન્સ શેર સહિત કંપનીના કુલ શેરહોલ્ડિંગની ગણતરી કરી હોવાથી, પુરાવા પર વાસ્તવિક પૂર્વ સંમતિનો મુદ્દો નક્કી કરવાનું સીએલબી માટે જરૂરી હતું. આ મતને વિનિયમ ૨૪ પરથી સમર્થન મળે છે. સીએલબી અને હાઇકોર્ટનું એ તારણ કે અપીલકર્તાની અરજી માત્ર એટલા માટે ફગાવી દેવાને પાત્ર હતી કારણ કે અરજી સાથે સંમતિ પત્રો જોડવામાં આવ્યા ન હતા, તે તેથી ખોટું હતું. [૬૬૭–ડી; ૬૬૮–બી–સી]

દીવાની એપેલેટ હકુમત : સિવિલ અપીલ નં. ૬૯૫૧/૨૦૦૪.

એલ.પી.એ. નં. ૧૭૧/૨૦૦૦ માં મધ્ય પ્રદેશ હાઇકોર્ટના તારીખ ૧૦.૮.૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તાઓ વતી કુમારી તસ્નીમ અહમદી, સંતોષ દ્વિવેદી, અનુરાગ પાંડે અને સુધીર કુમાર ગુપ્તા.

પ્રતિવાદીઓ વતી સી.એ. સુંદરમ, ગોપાલ જૈન, કુમારી રાખી રે, કુમારી બીના ગુપ્તા, કુમારી નંદિની ગોરે, શ્રીમતી માણિક કરંજવાલા અને તેમની સાથે ઉમેશ કુમાર ખૈતાન.

કોર્ટનો ચુકાદો નીચે મુજબ આપવામાં આવ્યો હતો :

રૂમા પાલ, જે. : વિશેષ પરવાનગી આપવામાં આવી.

આ અપીલ કંપની અધિનિયમ (ત્યારબાદ 'અધિનિયમ' તરીકે ઓળખાશે) ની કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ પ્રતિવાદી નં. ૧ કંપની મેસર્સ ગ્વાલિયર શુગર કંપની લિ. (ત્યારબાદ 'કંપની' તરીકે ઓળખાશે) ના સંદર્ભમાં ગેરવહીવટ અને દમનની ફરિયાદ કરતા લઘુમતી શેરધારકોના એક જૂથ દ્વારા શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહીમાંથી ઉદ્ભવે છે. અપીલકર્તાઓ અસફળ અરજદારો છે. આ અપીલમાં ઉકેલવાનો પ્રાથમિક પ્રશ્ન એ છે કે શું તેઓ જ્યારે કલમો ૩૯૭ અને

૩૯૮ હેઠળ અરજી દાખલ કરી ત્યારે અધિનિયમની કલમ ૩૯૯(૧) હેઠળ કંપનીની બહાર પાડેલી શેર મૂડીનો જરૂરી દસમો ભાગ ધરાવતા હતા કે કેમ.

કંપનીના શેર મૂળભૂત રીતે જે.પી. શ્રીવાસ્તવના પરિવારની બે શાખાઓ દ્વારા ધારણ કરવામાં આવ્યા છે. જે.કે. શ્રીવાસ્તવ, જે મૂળ રૂપે અરજદાર નં. ૪ હતા, અને એચ.કે. શ્રીવાસ્તવ જે મૂળ રૂપે પ્રતિવાદી નં. ૨ હતા, તેઓ જે.પી. શ્રીવાસ્તવના બે પુત્રો હતા. અમારી સમક્ષની કાર્યવાહી પેન્ડિંગ હતી તે દરમિયાન, જે.કે. શ્રીવાસ્તવ અને એચ.કે. શ્રીવાસ્તવ બંનેનું અવસાન થયું છે અને હવે તેમના સંબંધિત વારસદારો દ્વારા તેમનું પ્રતિનિધિત્વ થાય છે. જે.કે. શ્રીવાસ્તવના કિસ્સામાં, તેમના હિતનું પ્રતિનિધિત્વ હવે તેમના વિધવા શ્રીમતી રાજ મોહિની શ્રીવાસ્તવ અને તેમના એકમાત્ર પુત્ર વિજય કુમાર શ્રીવાસ્તવ દ્વારા કરવામાં આવે છે. જ્યાં સુધી એચ.કે. શ્રીવાસ્તવનો સંબંધ છે, તેમનું પ્રતિનિધિત્વ તેમના ચાર બાળકો, વિક્રમ, હેમલતા, વીર અને રાધિકા દ્વારા કરવામાં આવે છે. કંપનીમાં કોર્પોરેટ શેરધારકો પણ બદલામાં શ્રીવાસ્તવ પરિવારના સભ્યો દ્વારા ધરાવવામાં આવે છે. વિજય શ્રીવાસ્તવના પત્ની શ્રીમતી નીની શ્રીવાસ્તવ, અપીલકર્તા નં. ૩, મૂળ રીતે દાખલ કરાયેલી કાર્યવાહીમાં ત્રીજા અરજદાર હતા. તેમનું વર્ણન "પોતાના માટે અને જે.કે. શ્રીવાસ્તવ ફેમિલી

ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી તરીકે" (ત્યારબાદ ટ્રસ્ટ તરીકે ઉલ્લેખિત) અરજદાર તરીકે કરવામાં આવ્યું હતું.

કાર્યવાહી કંપની લો બોર્ડ (સીએલબી) સમક્ષ ૧લી જુલાઈ ૧૯૯૫ ના રોજ શરૂ કરવામાં આવી હતી. પ્લીડિંગ્સ પૂર્ણ થયા હતા અને સમયાંતરે બાબત સાંભળવામાં આવી હતી. ૨૨મી જાન્યુઆરી ૧૯૯૬ ના રોજ, સીએલબી એ એક આદેશ જારી કર્યો, જેનો સુસંગત અંશ આ પ્રમાણે વંચાય છે :

> "પક્ષકારો વચ્ચેના ગાઢ સંબંધોને ધ્યાનમાં રાખીને, અમે બંને પક્ષોના વકીલને સૂચન કર્યું કે તેઓ પક્ષકારો વચ્ચે સૌહાર્દપૂર્ણ સમાધાન લાવવાનો પ્રયાસ કરે. વકીલોએ તેમ કરવાની બાંયધરી આપી છે. તેમના પ્રયાસોનું પરિણામ અમને ૨૦મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૯૬ ના રોજ બપોરે ૨.૩૦ વાગ્યે જણાવવામાં આવશે."

સુનાવણીઓ ૨૨.૨.૯૬, ૪.૩.૯૬ અને ૧૫.૩.૯૬ ના રોજ મુલતવી રાખવામાં આવી હતી જ્યારે સીએલબી ને જાણ કરવામાં આવી હતી કે

સમાધાનની વાતચીત ચાલી રહી છે. આખરે ૭.૫.૯૬ ના રોજ, સીએલબી એ આ આદેશ પસાર કર્યો :

> "પક્ષકારો દ્વારા એ વાત પર સંમતિ સધાઈ હતી કે અરજદારો અમારા દ્વારા નિયુક્ત કરાયેલા મૂલ્યાંકનકાર દ્વારા નક્કી કરવામાં આવનાર પ્રતિ શેર મૂલ્ય માટે પ્રતિવાદીઓને તેમના શેર વેચશે અને મૂલ્ય તમામ પક્ષકારો માટે બંધનકર્તા રહેશે. પક્ષકારો સંયુક્ત રીતે પ્રતિષ્ઠિત મૂલ્યાંકનકારોનો સંપર્ક કરશે અને ૩૦.૫.૯૬ ના રોજ સાંજે ૪.૧૫ વાગ્યે અમારી મંજૂરી માટે સ્વીકાર્ય નામ સૂચવશે."

૧૦.૬.૧૯૯૬ ના રોજ, પક્ષકારોની સંમતિથી, સીએલબી એ કંપનીના શેરોનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે મેસર્સ ઠાકુર વૈદ્યનાથન ઐયર, કંપની ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ, નવી દિલ્હીની નિમણૂક કરી. ૨૨.૧૧.૯૬ ના રોજ, ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સે શેરોનું મૂલ્યાંકન કર્યું. પ્રતિવાદીઓને મૂલ્ય અંગે વાંધો હોવાથી, મૂલ્યાંકનકાર દ્વારા બાબતની ફરી સુનાવણી કરવામાં આવી જેમણે પક્ષકારોની રજૂઆતો પર પુનર્વિચાર કર્યો. આખરે, મૂલ્યાંકનકાર દ્વારા ઇક્વિટી શેરનું મૂલ્ય પ્રતિ શેર રૂ. ૬૩૪૦ આપવામાં આવ્યું હતું. રૂ. ૧૦૦ ના પ્રેફરન્સ શેરનું મૂલ્યાંકન મૂળ કિંમતે (એટ પાર) નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રતિવાદીઓએ આ મૂલ્યાંકન

સામે પણ વાંધો ઉઠાવ્યો હતો. પ્રતિવાદીઓની એવી દલીલ હતી કે અરજદારોના કબજામાં રહેલી કૌટુંબિક મિલકતોને લગતા અન્ય વિવાદોનો પણ નિકાલ થવો જોઈએ. વિવિધ સુનાવણીઓ પછી આ બાબત ૬.૧૧.૧૯૯૮ ના રોજ સુનાવણી માટે નિયત કરવામાં આવી હતી.

૩.૧૧.૧૯૯૮ ના રોજ, પ્રતિવાદી નં. ૮, શ્રીમતી રાધિકા શ્રીવાસ્તવે તારીખ ૧૦.૬.૧૯૯૬ ના આદેશને પડકારતી એક અરજી દાખલ કરી. અરજીમાં એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે પ્રતિવાદી નં. ૮ ને સમાધાનની કોઈ જાણ ન હતી અને થયેલા સમાધાન વિશે તેમને અંધારામાં રાખવામાં આવ્યા હતા. તેમણે તારીખ ૧૦.૬.૧૯૯૬ ના આદેશને પાછો ખેંચવાની પ્રાર્થના કરી. એવું પણ કહેવામાં આવ્યું હતું કે કંપનીમાં અરજદારના ૧૦% શેરહોલ્ડિંગની ગણતરી માત્ર કંપનીની ઇક્વિટી શેર મૂડીના સંદર્ભમાં કરવામાં આવી હતી, જ્યારે કલમ ૩૯૯ ની પેટા-કલમ (૧) અનુસાર અરજદાર પાસે કુલ બહાર પાડેલી શેર મૂડીના ૧૦% હોવા જરૂરી છે જેમાં પ્રેફરન્સ શેરનો સમાવેશ થાય છે અને અરજદારો દ્વારા દાવો કરાયેલ શેરહોલ્ડિંગ આવા કુલના ૧૦% થતું નથી. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે તેથી અપીલકર્તાઓ પ્રતિવાદી નં. ૧ કંપનીની બહાર પાડેલી શેર મૂડીના જરૂરી ૧૦ ટકા ધરાવતા ન હતા અને તેથી કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળની અરજી ટકવાપાત્ર ન હતી અને તેને ફગાવી દેવી જોઈએ.

અપીલકર્તાઓએ ૫.૧૧.૧૯૯૮ ના રોજ નોટિસ પૂર્વેનો જવાબ દાખલ કર્યો જેમાં તેમણે જણાવ્યું કે અરજદાર નં. ૩ (અમારી સમક્ષના અપીલકર્તા નં. ૩) એ પોતાની વતી અને જે.કે. શ્રીવાસ્તવ ફેમિલી ટ્રસ્ટ (ટ્રસ્ટ તરીકે ઉલ્લેખિત) ના ટ્રસ્ટી તરીકે અરજી દાખલ કરી હતી અને સદર ટ્રસ્ટ ૧૦૨૯ પ્રેફરન્સ શેર ધરાવતું હતું. એવો પણ આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો કે પ્રતિવાદી નં. ૮ સંપૂર્ણપણે વાકેફ હતા અને તેમણે કાર્યવાહીમાં ભાગ લીધો હતો, જેમાં સાડા ત્રણ વર્ષમાં ૨૫ સુનાવણીઓ થઈ હતી.

૬ઠ્ઠી નવેમ્બર, ૧૯૯૮ ના રોજ, બાબત સીએલબી દ્વારા આદેશ પસાર કરવા માટે સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવી હતી, જ્યારે, અપીલકર્તાઓના જણાવ્યા અનુસાર, સીએલબી એ અપીલકર્તાઓને કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ અરજી દાખલ કરવા માટે ટ્રસ્ટ દ્વારા શ્રીમતી નીની શ્રીવાસ્તવને આપવામાં આવેલી સંમતિ/અધિકૃતતા જો કોઈ હોય તો તે દાખલ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. ૯મી નવેમ્બર, ૧૯૯૮ ના રોજ અપીલકર્તાઓએ ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલ તારીખ ૯મી જૂન, ૧૯૯૫ નું સોગંદનામું રેકર્ડ પર લાવ્યા કે તેમણે અપીલકર્તા નં. ૩ ને અરજી દાખલ કરવા માટે સંમતિ આપી હતી, તારીખ ૧૦મી જૂન, ૧૯૯૫ નો ટ્રસ્ટનો ઠરાવ અને શ્રી વી.કે. શ્રીવાસ્તવનું તારીખ ૧૨મી જૂન,

૧૯૯૫ નું સોગંદનામું રજૂ કર્યું. અપીલકર્તાઓએ વિગતવાર જવાબ પણ દાખલ કર્યો જેમાં અન્ય બાબતો સાથે જણાવાયું હતું કે ટ્રસ્ટ કંપનીમાં ૧૦૨૯ પ્રેફરન્સ શેર ધરાવે છે, શ્રીમતી નીની શ્રીવાસ્તવની ૨૪મી ઓગસ્ટ, ૧૯૯૪ ના રોજ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી હતી, કલમો ૩૯૭, ૩૯૮ હેઠળ અરજી દાખલ કરવા માટેની સત્તા/સંમતિ ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા ૯.૬.૧૯૯૫ ના રોજ અને સહ–ટ્રસ્ટી શ્રી વી.કે. શ્રીવાસ્તવ દ્વારા તેમના તારીખ ૧૨મી જૂન, ૧૯૯૫ ના સોગંદનામા દ્વારા આપવામાં આવી હતી.

અન્ય પ્રતિવાદીઓએ પ્રતિવાદી નં. ૮ ની અરજીને ટેકો આપ્યો હતો. કંપની વતી દાખલ કરવામાં આવેલા જવાબી સોગંદનામામાં એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે :

> “આજની તારીખે એટલે કે શેરધારકોના રજિસ્ટર મુજબ કંપનીના રેકર્ડ અનુસાર, ૧૦૨૯ પ્રેફરન્સ શેર શ્રી વી.કે. શ્રીવાસ્તવ ટ્રસ્ટી, જે.કે. શ્રીવાસ્તવ (ફેમિલી) ટ્રસ્ટના નામે નોંધાયેલા છે અને શ્રીમતી નીની શ્રીવાસ્તવના નામે નથી. શ્રીમતી નીની શ્રીવાસ્તવના નામ સામે કોઝ ટાઈટલમાં કરવામાં આવેલ શેરો જેઓ બિલકુલ ટ્રસ્ટી નથી તે કોઈ પાલન નથી અને કંપનીની બહાર પાડેલી શેર મૂડી એટલે કે ૨૭.૬૮ લાખના

૧/૧૦ કરતાં ઓછા શેર ધરાવતા અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હોવાના આધારે અરજી ટકવાપાત્ર ન હોવાથી ફગાવી દેવાને પાત્ર છે."

છેલ્લું સોગંદનામું દાખલ થયાના બે દિવસ પછી સીએલબી દ્વારા બાબતની સુનાવણી પૂર્ણ કરવામાં આવી હતી અને ચુકાદો અનામત રાખવામાં આવ્યો હતો. ૧૮મી જાન્યુઆરી, ૧૯૯૯ ના રોજ સીએલબી એ તારીખ ૧૦.૬.૧૯૯૬ ના સંમતિ આદેશ સામે પ્રતિવાદી નં. ૮ ના પડકારને નકારી કાઢતો આદેશ પસાર કર્યો. તેણે મૂલ્યાંકનમાં સુધારો કર્યો અને વિચાર્યું કે પ્રતિ ઇક્વિટી શેર રૂ. ૬૦૦૦ ની રકમ યોગ્ય મૂલ્ય રહેશે અને પ્રેફરન્સ શેર માટે રૂ. ૧૦૦ યોગ્ય મૂલ્ય રહેશે. જોકે, સીએલબી એ પ્રતિવાદી નં. ૮ ની એ દલીલને માન્ય રાખી કે કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળની અરજી એ આધારે ટકવાપાત્ર નથી કે અરજદાર જરૂરી ૧૦ ટકા શેર ધરાવતા ન હતા. સીએલબી એ એ આધારે આગળ વધ્યું કે ટ્રસ્ટ કંપનીમાં ૧૦૨૯ શેર ધરાવે છે પરંતુ તેણે નીની શ્રીવાસ્તવ દ્વારા કલમો ૩૯૭, ૩૯૮ હેઠળ અરજી દાખલ કરવા માટે સંમતિ આપી ન હતી. સીએલબી ના મતે "... તપાસ માટેનો એકમાત્ર મુદ્દો એ છે કે શું ટ્રસ્ટ કાર્યવાહીમાં એક પક્ષકાર છે અથવા શું ટ્રસ્ટીઓએ અરજી દાખલ કરવા માટે તેમની સંમતિ આપી છે અને જો તેમ હોય તો શું તે કાયદેસર રીતે માન્ય છે". તેણે આ મુદ્દાનો જવાબ અરજદારોની વિરુદ્ધમાં આપ્યો કારણ કે :

"(૧) જે.કે. શ્રીવાસ્તવ ફેમિલી ટ્રસ્ટની ૩જી અરજદારને ટ્રસ્ટનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે અધિકૃત કરતી કોઈ સત્તા કે ટ્રસ્ટનું પ્રતિનિધિત્વ કરતું તેણીનું કોઈ સોગંદનામું અરજી સાથે જોડવામાં આવ્યું ન હતું;

(૨) અરજદાર પાસે અરજી દાખલ કરવા માટે ટ્રસ્ટીઓની સંમતિ હતી તેવી કોઈ રજૂઆત ન હોવાથી અને સંમતિ દસ્તાવેજો અરજી સાથે સામેલ ન હોવાથી, વિનિયમ ૧૮ હેઠળની આવશ્યકતાનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું અને અરજી સાથે સંમતિ દસ્તાવેજ સામેલ ન કરવો એ અરજી માટે ઘાતક હતો.

(૩) જો ટ્રસ્ટ દ્વારા ધારણ કરાયેલા પ્રેફરન્સ શેરોને ધ્યાનમાં લેવામાં ન આવે, તો અરજદારો દ્વારા ધારણ કરાયેલા શેરોની કુલ સંખ્યા સબસ્ક્રાઇબ થયેલી મૂડીના આશરે ૭% જેટલી થશે અને જો શેરોનો સમાવેશ કરવામાં આવે, તો ટકાવારી ૧૦.૮૫% સુધી જશે.

(૪) ટ્રસ્ટના ૫૧૫ પ્રેફરન્સ શેર લાભાર્થીઓમાંથી એકમાં પહેલેથી જ નિહિત થઈ ચૂક્યા હતા અને તેથી અરજદારોના શેરહોલ્ડિંગની ટકાવારી ઘટીને ૧૦% થી ઓછી થઈ ગઈ હતી; અને

(૫) *દુલીચંદ* વિ. *મેસર્સ મહાવીર પ્રસાદ ત્રિલોક ચંદ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ, દિલ્હી* એ.આઇ.આર. (૧૯૮૪) દિલ્હી ૧૪૫ પર આધાર રાખીને કે ટ્રસ્ટીઓ ટ્રસ્ટના નામે કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે તેમાંથી કોઈ એકને અધિકૃત કરી શકે નહીં."

તેથી તે એવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યું કે કલમ ૩૯૯ ની જોગવાઈઓના હેતુઓ માટે ટ્રસ્ટ દ્વારા ધારણ કરાયેલા શેરોને ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં. તેથી સંમતિ આદેશની અસર પરના તેના તારણ અનુસાર કોઈ નિર્દેશો પસાર કર્યા વિના, તેણે અરજી ફગાવી દીધી.

આ આદેશ સામે અધિનિયમની કલમ ૧૦–એફ હેઠળ અપીલકર્તાઓ અને પ્રતિવાદીઓ બંને દ્વારા ઘણી અપીલો દાખલ કરવામાં આવી હતી. વિદ્વાન સિંગલ જજે એવું ઠરાવીને તમામ અપીલો ફગાવી દીધી કે અરજી ટકવાપાત્ર નથી કારણ કે ટ્રસ્ટીઓની કોઈ સંમતિની રજૂઆત કરવામાં આવી ન હતી, વિનિયમ ૧૮ નું કોઈ પાલન થયું ન હતું, ટ્રસ્ટના શેર લાભાર્થીઓમાં નિહિત થઈ ગયા હતા અને ટ્રસ્ટીઓ પોતાની સત્તાઓ સોંપી શકે નહીં કે ટ્રસ્ટનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે તેમાંથી કોઈ એકને અધિકૃત કરી શકે નહીં.

અપીલો પેન્ડિંગ (વિચારણા હેઠળ) હતી તે દરમિયાન, અપીલકર્તાઓના જણાવ્યા મુજબ, પ્રતિવાદીઓએ કંપનીના સંદર્ભમાં ઉત્પીડન અને ગેરવહીવટના વધુ કૃત્યો આચર્યા હતા. પરિણામે, અપીલકર્તાઓ દ્વારા આ એક્ટની કલમ ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ બીજી અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.

સિંગલ જજના આદેશથી વ્યથિત થઈને અપીલકર્તાઓ દ્વારા ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ડિવિઝન બેંચે ઠરાવ્યું કે અન્ય શેરધારકોની કલમ ૩૯૯(૩) હેઠળની અરજી સાથે સંમતિ દાખલ કરવી એ કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે એક અનિવાર્ય પૂર્વશરત (સાઈન ક્વા નોન) હતી અને અપીલકર્તાઓ તરફથી કથિત સંમતિઓ દાખલ કરવામાં નિષ્ફળતા પર અરજી યોગ્ય રીતે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ટ્રસ્ટના સ્વરૂપને અને કંપની અધિનિયમની કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી તે પહેલાં ટ્રસ્ટ દ્વારા ધારણ કરાયેલા શેર લાભાર્થીઓમાંથી કોઈ પર ઉતરી આવ્યા હતા કે કેમ તે નક્કી કરવું જરૂરી ન હતું. એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે :

> "જો ટ્રસ્ટમાં કેટલીક અન્ય મિલકતો હોય તો એવી સંભાવના છે કે શેરો વિભાજિત ન થઈ શકે."

ડિવિઝન બેંચનો એવો પણ મત હતો કે બીજી અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે, તેથી કંપની લૉ બોર્ડ (સી.એલ.બી.) એ વિચારણા કરવી જોઈએ કે ટ્રસ્ટના શેર ઓછા કરવા જોઈએ કે નહીં અને એક્ટની કલમ ૧૫૩ ની અસરો શું છે. કંપની લૉ બોર્ડ (સી.એલ.બી.) ને દિશા નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે તારીખ ૧૮.૧.૧૯૯૯ ના રોજ કંપની લૉ બોર્ડ દ્વારા આપવામાં આવેલા આદેશ તેમજ સિંગલ જજ દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનોને અવગણીને આગામી અરજીના ગુણદોષના આધારે નિર્ણય લેવો અને શેરધારકોના રજિસ્ટરમાં જેમના નામ નોંધાયેલા છે તે વ્યક્તિઓના આધારે કેસનો ગુણદોષના આધારે ફેંસલો કરવો.

અમારી સમક્ષ અપીલકર્તાઓએ એવી દલીલ કરી હતી કે ટ્રસ્ટ અને સહ–ટ્રસ્ટીઓએ ત્રીજા અપીલકર્તાને ટ્રસ્ટનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે સત્તાવાર મંજૂરી (અથોરાઈઝ) આપી હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે હકીકતમાં એવો કોઈ વિવાદ ન હતો કે ટ્રસ્ટ કંપનીમાં ૧૦૨૯ શેર ધરાવે છે. એકમાત્ર વિવાદ એ હતો કે ત્રીજા અપીલકર્તા ટ્રસ્ટ વતી કામ કરવા માટે અધિકૃત હતા કે નહીં. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૩૯૯(૩) એ સત્તાપ્રાપ્તિ (અથોરાઈઝેશન) સાથે સંબંધ ધરાવતી નથી, પરંતુ સમર્થન આપનાર શેરધારકોની સંમતિ સાથે સંબંધ

ધરાવે છે. એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે ટ્રસ્ટ હજુ પણ અસ્તિત્વ ધરાવે છે અને લાભાર્થીઓને શેર હસ્તાંતરિત (ડિવોલ્યુશન) થવાના કારણસર તે બંધ કરવામાં આવ્યું નથી. એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે સહ–ટ્રસ્ટીઓએ વાસ્તવમાં અપીલકર્તા નંબર ૩ ને કલમ ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળની અરજી શરૂ કરવા અને ચલાવવા માટે સંમતિ આપી હતી/અધિકૃત કર્યા હતા અને કોઈપણ સંજોગોમાં કંપની લૉ બોર્ડે અપીલકર્તાઓને અન્ય સહ–ટ્રસ્ટીઓને પક્ષકાર તરીકે જોડવાની (ઇમ્પ્લીડ કરવાની) તક આપવી જોઈએ. એ વાત તરફ ધ્યાન દોરવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિવાદી નંબર ૮ દ્વારા ક્યારેય એવો કોઈ મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવ્યો ન હતો કે ટ્રસ્ટીઓ જરૂરી પક્ષકારો છે અને તેમની ગેરહાજરીમાં કલમ ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળની અરજી જાળવી શકાય તેમ નથી (મેઈન્ટેનેબલ નથી). એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે હાઇકોર્ટે કંપની લૉ બોર્ડ રેગ્યુલેશનના રેગ્યુલેશન ૧૮ નું પાલન કરવું એ ફરજિયાત આવશ્યકતા છે તેમ માનીને ભૂલ કરી છે. એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૩૯૯(૩) માં માત્ર એટલી જ અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે અરજી દાખલ કરતા પહેલા સંમતિ મેળવવી આવશ્યક છે. જો આ હકીકત તરીકે સાબિત થાય, તો રેગ્યુલેશન ૧૮ હેઠળ અરજી સાથે લેખિતમાં સંમતિઓ દાખલ કરવાની આવશ્યકતા તેનાથી અરજી પોતે જ બિનજાળવણીપાત્ર બનતી નથી. રેગ્યુલેશન ૧૮ ની આવશ્યકતાઓને માફ કરવાની સત્તા કંપની લૉ બોર્ડ જાળવી રાખે છે તે દર્શાવવા માટે રેગ્યુલેશન્સ ૭૭,

૪૬ અને ૪૮ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે, જે આ સમર્થનને સમર્થન આપે છે કે રેગ્યુલેશન ૧૮ એ માત્ર દિશાસૂચક (ડાયરેક્ટરી) હતું.

પ્રતિવાદીઓ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે અરજી મૂળ રૂપે માત્ર ચાર અરજદારોના ઇક્વિટી શેર હોલ્ડિંગના આધારે દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તેમાં કોઈપણ રિડીમેબલ પ્રિફરન્સ શેરનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો ન હતો. આ પ્લીડિંગ્સ (દસ્તાવેજી અભિગમ) ના અભાવમાં, એવું ભારપૂર્વક જણાવવામાં આવ્યું હતું કે અરજદારો પાસે કલમ ૩૯૭, ૩૯૮ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે જરૂરી લાયકાતના શેર ન હતા. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે અરજીના ફકરા ૨ માં ત્યારબાદ ઉમેરવામાં આવેલો શબ્દસમૂહ "પ્લસ ૧૦૨૯ પ્રિફરન્સ શેર્સ" એ એક ઉમેરણ (ઇન્ટરપોલેશન) છે. બીજું, એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે શ્રીમતી નિની શ્રીવાસ્તવ પાસે અન્ય ટ્રસ્ટીઓની સંમતિ ન હતી, અને જો એવું માની લેવામાં આવે કે અરજી દાખલ કરવા માટે તેમની પાસે ટ્રસ્ટીઓની સંમતિ હતી, તો પણ અરજીમાં એવો કોઈ દાવો (અવર્મેન્ટ) ન હતો કે કંપની લૉ બોર્ડ રેગ્યુલેશન્સના રેગ્યુલેશન ૧૮ ની ફરજિયાત આવશ્યકતાનું ઉલ્લંઘન કરીને અરજી સાથે કોઈ સંમતિ પત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યો ન હતો. અંતમાં, એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે એકમાત્ર વ્યક્તિ જે અરજીકર્તા તરીકે અરજીમાં જોડાઈ શકતી હતી તે વી.કે. શ્રીવાસ્તવ હતા જેઓ

૧૦૨૯ પ્રિફરન્સ શેરના નોંધાયેલા શેરધારક હતા. એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે ટ્રસ્ટ એ કંપનીનું સભ્ય ન હતું અને હોઈ પણ ન શકે. પ્રતિવાદીઓના મતે, આ એક્ટની કલમ ૧૫૩ સાથે વાંચવામાં આવતી કલમ ૪૧(૨) પરથી સ્પષ્ટપણે ફલિત થાય છે. એવું કહેવાય છે કે સ્વીકારવામાં આવ્યું છે કે અરજી વી.કે. શ્રીવાસ્તવ વતી દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. જો એવું પણ માની લેવામાં આવે કે ટ્રસ્ટ કંપનીનું નોંધાયેલું સભ્ય હતું, તો પણ એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે એવો કોઈ દાવો ન હતો કે કંપની અરજી ટ્રસ્ટ વતી દાખલ કરવામાં આવી છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે હકીકતમાં કોઈ સંમતિ ન હતી અને કહેવાતી સંમતિઓ પાછળથી મેળવવામાં આવી હતી.

કંપનીના કોઈપણ સભ્ય અથવા સભ્યો, કલમ ૩૯૯ હેઠળ નિર્ધારિત જરૂરી શેરહોલ્ડિંગ ધરાવતા હોય તો, ગેરવહીવટ અથવા ઉત્પીડનની ફરિયાદ કરીને એક્ટની કલમ ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ સી.એલ.બી. સમક્ષ અરજી કરી શકે છે. કલમ ૩૯૯ ના સંબંધિત ભાગો નીચે મુજબ છે:

"કલમ ૩૯૯ : કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ અરજી કરવા માટે હકદાર સભ્યો :

(૧) કલમ ૩૯૭ અથવા ૩૯૮ હેઠળ અરજી કરવા માટે કંપનીના નીચેના સભ્યોને અધિકાર રહેશે :—

(એ) શેર મૂડી ધરાવતી કંપનીના કિસ્સામાં, કંપનીના એકસોથી ઓછા નહીં તેટલા સભ્યો અથવા તેના કુલ સભ્યોની સંખ્યાના દસમા ભાગથી ઓછા નહીં તેટલા સભ્યો, બેમાંથી જે ઓછી હોય તેટલા, અથવા કંપનીની બહાર પાડેલી શેર મૂડીના દસમા ભાગ કરતાં ઓછી નહીં તેટલી શેર મૂડી ધરાવતા કોઈપણ સભ્ય અથવા સભ્યો, શરત એ છે કે અરજદાર અથવા અરજદારોએ તેમના શેરો પરના તમામ હપ્તાઓ અને અન્ય બાકી લેણી રકમ ચૂકવી દીધી હોય;

(બી) xxx xxx xxx

(૨) xxx xxx xxx

(૩) જ્યાં કંપનીના કોઈપણ સભ્યો પેટા–કલમ (૧) ના આધારે અરજી કરવા માટે હકદાર હોય, ત્યાં તેમાંથી કોઈપણ એક અથવા વધુ સભ્યો

બાકીના સભ્યોની લેખિત સંમતિ મેળવીને, તે બધા વતી અને તેમના લાભાર્થે અરજી કરી શકે છે."

પ્રશ્ન એ છે કે, શું અપીલકર્તાઓ જેઓ મૂળ અરજદારો હતા તેમની પાસે જ્યારે અરજી દાખલ કરવામાં આવી ત્યારે જરૂરી સંખ્યામાં શેર હતા?

આ પ્રશ્ન પોતે વધુ બે મુદ્દાઓ ઉપસ્થિત કરે છે અર્થાત્ અરજદારો કોણ હતા અને શું તેઓ વાસ્તવમાં જરૂરી શેર ધરાવતા હતા?

શ્રીમતી નિની શ્રીવાસ્તવએ તે ટ્રસ્ટનું પ્રતિનિધિત્વ કરવાનો દાવો કર્યો હતો જે ૧૦૨૯ શેર ધરાવતું હતું અને આમ કલમ ૩૯૯ હેઠળ જરૂરી શેરહોલ્ડિંગ પૂરું પાડતું હતું. અગાઉ વિગતવાર જણાવેલી દલીલો પરથી એ જોવામાં આવશે કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોમાં બદલાવ આવ્યો છે. કંપની લૉ બોર્ડ, સિંગલ જજ અને ડિવિઝન બેન્ચ સમક્ષ પ્રતિવાદીઓની દલીલો અને ત્રણેય ફોરમ્સના નિર્ણયનો આધાર એ હતો કે ટ્રસ્ટ ૧૦૨૯ પ્રિફરન્સ શેર ધરાવે છે અને ટ્રસ્ટ દ્વારા એક્ટની કલમ ૩૯૭, ૩૯૮ હેઠળ અરજી દાખલ કરવા માટે સંમતિ આપવામાં આવી ન હતી કે સત્તાવાર મંજૂરી આપવામાં આવી ન હતી. જો

કે, અમારી સમક્ષ, દલીલનું મુખ્ય કેન્દ્ર એ રહ્યું છે કે ટ્રસ્ટ ૧૦૨૯ શેરનું માલિક ન હતું પરંતુ માલિક શ્રી વી.કે. શ્રીવાસ્તવ હતા, જેઓ હવે અમારી સમક્ષ અપીલકર્તા નં. ૪(બી) છે, અને અરજી અપીલકર્તા નં. ૩ દ્વારા તેમના વતી દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. પ્રતિવાદી નં. ૮ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા જવાબી સોગંદનામામાં એવો દાવો કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં કે એક્ટની કલમ ૧૫૩ હેઠળ ટ્રસ્ટના નામે શેર રાખી શકાતા નથી, કંપની લૉ બોર્ડના તર્ક અને હાઈકોર્ટના અગાઉ નોંધેલા બે નિર્ણયો પરથી, તે સ્પષ્ટ છે કે આ મુદ્દો આગળ ધપાવવામાં આવ્યો ન હતો.

નીચેની ત્રણેય અદાલતોએ સંયુક્તપણે એવું તારણ કાઢ્યું હતું કે પ્રિફરન્સ શેર ધરાવતા ટ્રસ્ટનું નિની શ્રીવાસ્તવ દ્વારા યોગ્ય પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં આવ્યું ન હતું. અપીલકર્તાએ માત્ર આ જ કેસનો સામનો કરવાનો હતો. હવે પ્રતિવાદીઓ દલીલ કરે છે કે વાસ્તવમાં વિજય કુમાર શ્રીવાસ્તવ હતા જેમણે ટ્રસ્ટ નહીં પરંતુ ૧૦૨૯ શેર રાખ્યા હતા અને નિની શ્રીવાસ્તવે તેમનું પ્રતિનિધિત્વ કર્યું ન હતું. કંપની દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા કાઉન્ટર એફિડેવિટમાં ઉપર નોંધ્યા મુજબ આ હકીકતનો આશરો લેવાયો હોવા છતાં, તે નિની શ્રીવાસ્તવ ટ્રસ્ટી હોવાનો ઇનકાર કરવાના સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યું હતું. અમારા ચુકાદામાં, પ્રતિવાદીઓને એવો મુદ્દો ઉઠાવવાની મંજૂરી આપવી યોગ્ય રહેશે નહીં જે તેમણે કંપની લૉ બોર્ડ

કે હાઈકોર્ટ સમક્ષ દલીલ કર્યો ન હતો અને આ તબક્કે નવો કેસ બનાવવો યોગ્ય નથી. પક્ષકારને અગાઉ રજૂ ન કરેલા આધાર લેવાની મંજૂરી આપવાથી માત્ર બીજા પક્ષકારને અચાનક મુશ્કેલીમાં મૂકવામાં આવશે નહીં પરંતુ તે પક્ષકારને વિવિધ અદાલતો દ્વારા આ મુદ્દા પરના ન્યાયિક નિર્ણયના અધિકારથી વંચિત કરશે – એવો અધિકાર જે દરેક પક્ષકારને અન્યથા મળવાપાત્ર છે. તે આવા પક્ષકારને ખૂબ જ મુશ્કેલ સ્થિતિમાં પણ મૂકશે કારણ કે નવા દાવાનો સામનો કરવા માટે તેને કોઈ તક આપવામાં આવી ન હોત. રાજમુંદ્રી ઇલેક્ટ્રિક સપ્લાય કોર્પોરેશન વિ. એ. નાગેશ્વર રાવ અને ઓર્સ., એ.આઇ.આર. (૧૯૫૬) એસ.સી. ૨૧૩ ના કેસમાં, કલમ ૩૯૭, ૩૯૮ હેઠળની અરજીનો વિરોધ કરતી વખતે કંપની તરફથી દલીલ એ હતી કે એવો કોઈ પુરાવો નથી કે અરજદારે અરજીનો વિરોધ કરતા શેરધારકોની જરૂરી સંખ્યાની સંમતિ મેળવી હતી. એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે અરજી દાખલ કરવા માટે સંમતિ આપનાર ૮૦ વ્યક્તિઓમાંથી, ૧૩ બિલકુલ શેરધારકો ન હતા અને બે સભ્યોએ બે વાર સહી કરી હતી. આ અદાલતે જણાવ્યું:

> "આ મુદ્દો ટ્રાયલ કોર્ટના ચુકાદામાં ચલાવવામાં આવ્યો નથી, અને અમારી સમક્ષ દલીલ એ છે કે વાંધો બાબતના મૂળમાં જતો હોવાથી અને

અરજીની જાળવણીપાત્રતા પર સીધો પ્રહાર કરતો હોવાથી, આ બાબતે પુરાવા લેવા જોઈએ અને તેના પર તારણ નોંધવું જોઈએ."

આ દલીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી કારણ કે વાંધો લિખિત નિવેદનમાં ઉઠાવવામાં આવ્યો હોવા છતાં ટ્રાયલ દરમિયાન તેને આગળ ધપાવવામાં આવ્યો ન હતો અને ટ્રાયલ જજ સમક્ષ તેની દલીલ કરવામાં આવી ન હતી. તેથી અમે ફક્ત તે જ મુદ્દાઓ પર નિર્ણય કરીશું જે ત્રણેય અદાલતો દ્વારા આગળ ધપાવવામાં આવ્યા હતા અને તેના પર નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો.

ત્યારે પ્રશ્ન એ થાય છે કે શું કંપની લૉ બોર્ડ સમક્ષ નિની શ્રીવાસ્તવ દ્વારા તેનું પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં આવ્યું હતું? તેનો જવાબ એ વાત પર આધાર રાખશે કે ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટીઓ ટ્રસ્ટ તરફથી અને તેની વતી કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે તેમનામાંથી કોઈ એકને અધિકૃત કરી શકે છે કે નહીં. આત્મારામ રણછોડભાઈ વિ. ગુલામહુસેન ગુલામ મોહિયદ્દીન, એ.આઇ.આર. (૧૯૭૩) ગુજરાત ૧૧૩ માં ગુજરાત હાઈકોર્ટની ફુલ બેન્ચે કહ્યું:–

"..... પછી ભલે ટ્રસ્ટ ભારતીય ટ્રસ્ટ અધિનિયમ (ઇન્ડિયન ટ્રસ્ટ્સ એક્ટ) દ્વારા સંચાલિત ખાનગી ટ્રસ્ટ હોય કે જાહેર દાન કે ધાર્મિક ટ્રસ્ટ હોય, ટ્રસ્ટનું સાધન (દસ્તાવેજ) તેમ જોગવાઈ કરતું ન હોય અથવા પ્રતિનિધિત્વ (પ્રતિનિધિ નિમણૂક) આવશ્યક ન હોય અથવા કરાર કરવા માટે સક્ષમ લાભાર્થીઓ આ પ્રતિનિધિત્વ માટે સંમતિ ન આપે અથવા તે વ્યવસાયના નિયમિત ક્રમમાં ન હોય ત્યાં સુધી, કોઈ ટ્રસ્ટી તેની કોઈપણ ફરજો, કાર્યો અને સત્તાઓ સહ–ટ્રસ્ટીને અથવા અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિને સોંપી શકતો નથી. આ માત્ર ચાર અપવાદરૂપ કેસો છે જેમાં સોંપણી (પ્રતિનિધિત્વ) મંજૂર છે અને આ અપવાદરૂપ કેસો સિવાય, ટ્રસ્ટીઓ સર્વાનુમતે થયેલા ઠરાવ દ્વારા પણ, ટ્રસ્ટ સંબંધિત ફરજો, કાર્યો અને સત્તાઓનો અમલ કરવા માટે પોતાનામાંથી કોઈ એકને મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી તરીકે કાર્ય કરવા માટે અધિકૃત કરી શકતા નથી અને તેમાંથી દરેકે આવી ફરજો, કાર્યો અને સત્તાઓના અમલીકરણમાં જોડાવું જ પડશે." (પૃષ્ઠ ૧૧૫)

તે કેસમાં મુદ્દો એ હતો કે શું એક સહ–ટ્રસ્ટી ભાડૂઆતનો અંત લાવી શકે છે. અદાલતે કહ્યું કે તે કરી શકતો નથી, પરંતુ ઠરાવ્યું :

"પરંતુ જ્યારે આપણે કહીએ છીએ કે ભાડૂઆતનો અંત તમામ સહ–ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા લાવવો આવશ્યક છે, ત્યારે આપણે સ્પષ્ટ કરવું જોઈએ કે આપણો અર્થ એ છે કે ભાડૂઆત સમાપ્ત કરવાનો નિર્ણય તમામ સહ–ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા લેવો આવશ્યક છે. તમામ સહ–ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા લેવાયેલા નિર્ણય અનુસાર નોટિસ આપવાનું ઔપચારિક કાર્ય બાકીના વતી એક સહ–ટ્રસ્ટી દ્વારા કરી શકાય છે. આવા કિસ્સામાં આપવામાં આવેલી નોટિસ તમામ સહ–ટ્રસ્ટીઓની મંજૂરી અને અનુમોદન સાથે આપવામાં આવેલી નોટિસ હશે અને તે સ્પષ્ટપણે તમામ સહ–ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા આપવામાં આવેલી નોટિસ ગણાશે." (પાનું ૧૧૬)

આ મતને વિવિધ હાઇકોર્ટો દ્વારા અનુસરવામાં આવ્યો છે [જુઓ ઉદાહરણ તરીકે *દુલીચંદ* વિ. *મેસર્સ મહાવીર પ્રસાદ ત્રિલોક ચંદ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ, દિલ્હી,* એ.આઇ.આર. (૧૯૮૪) દિલ્હી] અને *જૈન શ્વેતાંબર મૂર્તિ પૂજક સંસ્થા* વિ. *વામન દત્તાત્રેય પુકાળે,* એ.આઇ.આર. (૧૯૭૯) કર્ણાટક ૧૧૧ માં તેને ખૂબ સંકુચિત ગણવામાં આવ્યો હતો.

આ અદાલતે *મેસર્સ શાંતિ વિજય એન્ડ કંપની* વિ. *પ્રિન્સેસ ફાતિમા ફૌઝિયા અને અન્ય,* એ.આઇ.આર. (૧૯૮૦) એસ.સી. ૧૭ માં ઠરાવ્યું કે :—

"એક ટ્રસ્ટીનું કૃત્ય, સહ–ટ્રસ્ટીની મંજૂરી અને અનુમોદનથી થયેલું હોય, તો તેને બંનેનું કૃત્ય ગણી શકાય. પરંતુ આવી મંજૂરી અથવા અનુમોદન સખત રીતે સાબિત થવું આવશ્યક છે."

એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જો ટ્રસ્ટ ડીડમાં 'એક અથવા વધુ અથવા ટ્રસ્ટીઓની બહુમતી દ્વારા' ટ્રસ્ટનું પાલન કરવાની મંજૂરી આપતી કલમ હોય, તો એક ટ્રસ્ટી અન્ય લોકો વતી કાર્ય કરી શકે છે.

તેથી સામાન્ય નિયમ તરીકે, ટ્રસ્ટીઓએ તેમના પદની ફરજો સંયુક્ત રીતે બજાવવી આવશ્યક હોવા છતાં, આ સામાન્ય સિદ્ધાંત નીચેના અપવાદોને આધીન છે જ્યારે એક ટ્રસ્ટી બધા વતી કાર્ય કરી શકે છે : (૧) જ્યાં ટ્રસ્ટ ડીડ એક અથવા વધુ અથવા ટ્રસ્ટીઓની બહુમતી દ્વારા ટ્રસ્ટનું પાલન કરવાની મંજૂરી આપે છે; (૨) જ્યાં સહ–ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા કાર્યની સ્પષ્ટ મંજૂરી અથવા અનુમોદન હોય; (૩) જ્યાં સત્તા સોંપણી જરૂરી હોય; (૪) જ્યાં કરાર કરવા સક્ષમ લાભાર્થીઓ સત્તા સોંપણી માટે સંમતિ આપે; (૫) જ્યાં સહ–ટ્રસ્ટીને સત્તા

સોંપણી વ્યવસાયના સામાન્ય ક્રમમાં હોય; (૬) જ્યાં સહ–ટ્રસ્ટી માત્ર ટ્રસ્ટીઓ દ્વારા સંયુક્ત રીતે લેવાયેલા નિર્ણયનો અમલ કરે છે.

પ્રસ્તુત કેસ સૂચિબદ્ધ કરાયેલા ઓછામાં ઓછા ત્રણ અપવાદો હેઠળ આવે છે. પ્રશ્ન હેઠળનું ટ્રસ્ટ ૨૫.૧૨.૧૯૭૮ ના રોજ મૂળ અરજદારોમાંના એક જે.કે. શ્રીવાસ્તવ દ્વારા તેમના બે સગીર પૌત્રો, કુણાલ અને યતીનના લાભાર્થે બનાવવામાં આવ્યું હતું. ટ્રસ્ટ ડીડમાં નામિત ટ્રસ્ટીઓ સેટલરની પત્ની, રાજ મોહિની (હવે અપીલકર્તા નં. ૪(ક)) અને તેમના પુત્ર વિજય (હવે અપીલકર્તા નં. ૪(ખ)) હતા જેઓ લાભાર્થીઓના પિતા પણ હતા. ટ્રસ્ટ ડીડમાં નીચેની કલમો છે :

> “કલમ ૭ : ટ્રસ્ટીઓ સેટલરના સદર પૌત્રો માટે ટ્રસ્ટમાં ટ્રસ્ટ ફંડ અથવા તેનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી કોઈપણ મિલકત ધારણ કરશે, જોકે, જ્યારે માસ્ટર કુણાલ કૃષ્ણ શ્રીવાસ્તવ ૧૮ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત કરે, ત્યારે તેમને તત્કાલીન ટ્રસ્ટ મિલકત અથવા ફંડનો તેમનો પચાસ ટકા હિસ્સો આપવામાં આવશે અને ત્યારબાદ તે સંપૂર્ણપણે તેમનામાં નિહિત થશે, અને જોકે, ત્યારબાદ ટ્રસ્ટીઓ બાકીની ટ્રસ્ટ મિલકત અથવા ફંડ માસ્ટર યતીન કૃષ્ણ શ્રીવાસ્તવના લાભાર્થે જ્યાં સુધી તેઓ ૧૮ વર્ષની ઉંમર પ્રાપ્ત

ન કરે ત્યાં સુધી ધારણ કરશે જ્યારે ટ્રસ્ટ આપોઆપ સમાપ્ત થશે અને મિલકતો સદર પૌત્ર, માસ્ટર યતીન કૃષ્ણ શ્રીવાસ્તવમાં સંપૂર્ણપણે નિહિત થશે.

કલમ ૧૨ : ટ્રસ્ટીઓ વ્યક્તિગત રીતે કાર્ય કરવાને બદલે નાણાંની પ્રાપ્તિ અને ચૂકવણી સહિત આ ટ્રસ્ટના પાલનમાં વ્યવહાર કરવા અથવા કરવા માટે જરૂરી કોઈપણ વ્યવસાય કરવા માટે કોઈપણ એજન્ટ ભલે તે સોલિસિટર, બેંકર, સ્ટોક બ્રોકર અથવા અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિ હોય તેને કામે રાખી શકે છે અને ચૂકવણી કરી શકે છે અને આ રીતે થયેલા તમામ ખર્ચાઓ મેળવવા અને ચૂકવવા માટે હકદાર રહેશે અને શુદ્ધ દાનતથી કામે રાખેલા કોઈપણ એજન્ટની ભૂલ માટે જવાબદાર રહેશે નહીં.

કલમ ૧૩ : ટ્રસ્ટીઓ પાસે દાવા, અપીલ, અરજીઓ વગેરે દાખલ કરવા અને બચાવ કરવા, તમામ દાવા અરજીઓ, લેખિત જવાબો, અપીલના મેમો, ક્રોસ વાંધાઓ, અરજીઓ, સોગંદનામા વગેરે જાહેર કરવા, સહી કરવા અને ચકાસવા માટે તેમજ કોઈપણ દસ્તાવેજો નોંધણી માટે રજૂ કરવા અને સોંપવા માટે તેમજ કોઈપણ અદાલત, કચેરી અથવા સત્તાધિકારી સમક્ષ ભારતના સંઘમાં કોઈપણ સ્થળે અથવા સ્થળોએ

અપીલ કરવા અને આર્બિટ્રેશન માટે વિવાદો, મતભેદો અને માંગણીઓ સ્વીકારવા અને ટ્રસ્ટ ફંડ સંબંધિત તમામ હિસાબોને સમાયોજિત કરવા, મંજૂર કરવા અને પતાવટ કરવા અને તેના સંબંધિત તમામ મુક્તિઓ અને ડિસ્ચાર્જ અમલમાં મૂકવા અને તેના સંબંધિત અન્ય તમામ બાબતો કરવા માટે સંપૂર્ણ સત્તા રહેશે.

કલમ ૧૯ : અહીં સમાવિષ્ટ ટ્રસ્ટના સંચાલનમાં લેવા માટે જરૂરી તમામ નિર્ણયો ટ્રસ્ટીઓની બહુમતી દ્વારા લેવામાં આવશે. જો ટ્રસ્ટીઓ સમાન રીતે વિભાજિત થાય તો અધ્યક્ષ પાસે વધારાનો અથવા કાસ્ટિંગ વોટ રહેશે. હાજર ટ્રસ્ટીઓ ટ્રસ્ટીઓની કોઈપણ બેઠક માટે કોરમ બનાવશે."

આ કલમો સ્પષ્ટપણે માત્ર એક સહ–ટ્રસ્ટીને જ નહીં પરંતુ કોઈપણ વ્યક્તિને ટ્રસ્ટનું પાલન કરવા અને ટ્રસ્ટ વતી કાર્ય કરવાની મંજૂરી આપે છે, શરત એ છે કે આવી વ્યક્તિ સ્પષ્ટપણે અધિકૃત હોવી જોઈએ [જુઓ : *કિલિક નિક્સન લિ.* વિ. *બેંક ઓફ ઇન્ડિયા* (ઉપર્યુક્ત); *પુન્નૈયા* વિ. *જયપુર શુગર કંપની લિ.* (ઉપર્યુક્ત)].

ટ્રસ્ટીઓનો તારીખ ૩જી જૂન, ૧૯૫૫ નો ઠરાવ અન્ય બાબતો સાથે નોંધે છે :

"જે.કે. શ્રીવાસ્તવ જૂથના ઘટકોએ આ બાબતમાં કંપની અધિનિયમની કલમ ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ દિલ્હીમાં કંપની લો બોર્ડ સમક્ષ અરજી દાખલ કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો.

શ્રીમતી નીની શ્રીવાસ્તવે અહેવાલ આપ્યો કે તેઓ પણ એક અરજદાર બનવાના હતા અને અરજી તૈયાર કરવામાં આવી હતી.

અરજી, પરચુરણ અરજી અને પરિશિષ્ટો ટેબલ પર મૂકવામાં આવ્યા હતા, યોગ્ય રીતે તપાસવામાં આવ્યા, વાંચવામાં આવ્યા અને સમજવામાં આવ્યા અને ખાસ કરીને તેની દલીલો, રજૂઆતો અને પ્રાર્થનાઓ યોગ્ય રીતે મંજૂર કરવામાં આવી.

તદઉપરાંત યોગ્ય રીતે ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે ટ્રસ્ટીઓ શ્રીમતી આર.એમ. શ્રીવાસ્તવ અને શ્રી વિજય કે. શ્રીવાસ્તવ ટ્રસ્ટ વતી શ્રીમતી નિની શ્રીવાસ્તવ દ્વારા અરજી દાખલ કરવા/અરજી રજૂ કરવા માટે સંમતિ આપે છે અને તેઓને તે રીતે સલાહ આપવામાં આવે મુજબ તમામ કાનૂની કાર્યવાહી કરવા માટે પણ અધિકૃત કરવામાં આવે છે.

રાજ મોહિની અને વિજય દ્વારા ૯ જૂન, ૧૯૯૫ ના રોજ સોગંદનામા પર સમર્થિત સંયુક્ત સોગંદનામું જણાવે છે કે:

"અમે કંપની એક્ટની કલમ ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળની અરજી, આનુષંગિક અરજીના જોડાણો વાંચ્યા અને સમજ્યા છે અને ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી અને અરજીમાં અન્ય લોકો સાથેના અરજદાર એવા શ્રીમતી નિની શ્રીવાસ્તવને તેને દાખલ કરવા/રજૂ કરવા માટે અમારી સંમતિની પુષ્ટિ કરીએ છીએ. અમે ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી શ્રીમતી નિની શ્રીવાસ્તવને સલાહ આપવામાં આવે મુજબ તેવી અને તમામ કાનૂની કાર્યવાહી કરવા માટે આથી સંમતિ અને સત્તા પણ આપીએ છીએ."

અંતે, વિજય કૃષ્ણ શ્રીવાસ્તવ દ્વારા ૧૨ જૂન, ૧૯૫૫ ના રોજ નીચેના પ્રભાવવાળું એક સોગંદનામું સમર્થિત કરવામાં આવ્યું હતું:

"હું, વિજય કૃષ્ણ શ્રીવાસ્તવ, જે.કે. શ્રીવાસ્તવ ફેમિલી ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી, ટ્રસ્ટી તરીકે ગ્વાલિયર શુગર કંપની લિમિટેડના પ્રત્યેકના રૂ. ૧૦૦ ના કુલ ૧૦૨૯ પૂરા ભરાયેલા ક્યુમ્યુલેટિવ પ્રિફરન્સ શેર ધારણ કરનાર, જે.કે. શ્રીવાસ્તવ અને અન્ય (જે.કે. શ્રીવાસ્તવ ઘટકો) વિરુદ્ધ ગ્વાલિયર શુગર કંપની લિમિટેડ અને એચ.કે. શ્રીવાસ્તવ અને અન્ય (એચ.કે. શ્રીવાસ્તવ ઘટકો) ના મામલામાં, જે.કે. શ્રીવાસ્તવ ફેમિલી ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી શ્રીમતી નિની શ્રીવાસ્તવ દ્વારા કંપની એક્ટની કલમ ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ નવી દિલ્હી સ્થિત કંપની લૉ બોર્ડ સમક્ષ અરજી દાખલ કરવા/રજૂ કરવા માટે આથી સંમતિ આપું છું. આ અરજી અન્ય બાબતોની સાથેસાથે ગ્વાલિયર શુગર કંપની લિમિટેડના ૩૨૨૯ ઇક્વિટી શેરના હસ્તાંતરણ અને ગ્વાલિયર શુગર કંપની લિમિટેડના વહીવટમાં એચ.કે. શ્રીવાસ્તવ ઘટકો દ્વારા કરવામાં આવેલા ઉત્પીડન અને ગેરવહીવટના અન્ય કૃતો સાથે સંબંધ ધરાવે છે."

મેં કંપની અધિનિયમની કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળની અરજી, સહાયક અરજી/પરિશિષ્ટો વાંચ્યા અને સમજ્યા છે અને જે.કે. શ્રીવાસ્તવ ફેમિલી ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી શ્રીમતી નીની શ્રીવાસ્તવને સંમતિની પુષ્ટિ આપું છું."

આ નિષ્કર્ષ અનિવાર્ય છે કે ટ્રસ્ટીઓએ નિની શ્રીવાસ્તવને અરજી દાખલ કરવા માટે સ્પષ્ટપણે સત્તાવાર મંજૂરી આપી હતી. વધુમાં, વિજય શ્રીવાસ્તવ, જેઓ ૧૦૨૯ પ્રિફરન્સ શેરના નોંધાયેલા માલિક હોવાનો દાવો કરવામાં આવે છે, તેમના સોગંદનામા પરથી સ્પષ્ટપણે દર્શાવવામાં આવે છે કે તેમણે ટ્રસ્ટી તરીકેની તેમની ક્ષમતામાં કાર્યવાહી દાખલ કરવા માટે નિની શ્રીવાસ્તવને સ્પષ્ટપણે સંમતિ આપી હતી અને અધિકૃત કર્યા હતા. જો પ્રતિવાદીઓએ ૧૦૨૯ શેરના નોંધાયેલા શેરધારક તરીકે વિજય શ્રીવાસ્તવ દ્વારા અરજી પર સંમતિ આપવામાં આવી ન હોવાના મુદ્દાને નિષ્પક્ષપણે અને સ્પષ્ટપણે ઉઠાવ્યો હોત, તો અપીલકર્તાઓ માટે આ સોગંદનામા પર આધાર રાખવો અને જો જરૂરી હોય તો અરજીમાં સુધારો કરવો ખુલ્લું હોત. રેગ્યુલેશન ૪૬ હેઠળ સી.એલ.બી. (કંપની લૉ બોર્ડ) ને આવા સુધારાઓ કરવાની મંજૂરી આપવાની સત્તા સ્પષ્ટપણે આપવામાં આવી છે. જેવું કે દાયકાઓ પહેલાં પ્રિવી કાઉન્સિલ દ્વારા ચરણ દાસ વિ. અમીર ખાન, એ.આઇ.આર. (૧૯૨૧) ૫૦ માં જણાવવામાં આવ્યું હતું:

"જ્યારે વાદીઓએ કેટલીક અસંગત ભૂલો દ્વારા, કાયદા હેઠળ તેઓ નિઃશંકપણે ધરાવતા હકોને એવા સ્વરૂપમાં રજૂ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો જે કાયદા પરવાનગી આપતો નથી, ત્યારે તેઓએ તેમના ઈરાદાને વધુ સ્પષ્ટ અને ઓછા અસ્પષ્ટ સ્વરૂપમાં વ્યક્ત કરવાની સ્વતંત્રતા હોવી જોઈએ, અને અરજીપત્રકમાં એવા હકોને વ્યક્ત કરવા માટે સુધારો કરવો જોઈએ જેમને સ્થાપિત કરવાનો તેમનો શરૂઆતથી જ વાસ્તવિક ઈરાદો હતો, છતાં અરજીપત્રકમાં સુધારો એવા સમયે કરવાનું કહેવામાં આવે છે જ્યારે જો દાવો તે જ સમયે દાખલ કરવામાં આવ્યો હોત તો તે મુદત-બહાર (ટાઈમ-બાર) ગણાયો હોત." (પૃષ્ઠ ૫૦)

જો કે, અગાઉ અમારા દ્વારા દર્શાવવામાં આવેલા કારણોસર અમે આ તબક્કે પ્રતિવાદીઓની આ દલીલને મંજૂર કરવાના નથી.

આ ઠરાવ પર બંને ટ્રસ્ટીઓએ સહી કરી હતી. વધુમાં, સહ-ટ્રસ્ટી શ્રી વિજય કે. શ્રીવાસ્તવે તારીખ ૧૨મી જૂન, ૧૯૯૫ ના રોજ એક સોગંદનામું કર્યું હતું જેમાં તેમણે પુષ્ટિ કરી હતી કે તેઓ ટ્રસ્ટ વતી ૧૦૨૯ પ્રેફરન્સ શેર ધરાવે છે અને તેમણે શ્રીમતી નીની શ્રીવાસ્તવને અરજી દાખલ કરવા માટે સંમતિ આપી હતી.

તે સાચું છે કે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા એવા આક્ષેપ પર ફોજદારી કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી છે કે જે સ્ટેમ્પ પેપર પર સોગંદનામાની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી તે પાછળથી ખરીદવામાં આવ્યા હતા. પરંતુ અમે માત્ર એટલા માટે જ દસ્તાવેજોને બનાવટી તરીકે નકારી કાઢવા તૈયાર નથી કારણ કે નિષ્પાદકોએ આક્ષેપોનો સખત વિરોધ કર્યો છે પરંતુ એટલા માટે પણ કે નીચેની ત્રણ અદાલતોમાંથી કોઈપણ દ્વારા અથવા ફોજદારી અદાલત દ્વારા તે મતલબનું કોઈ તારણ આપવામાં આવ્યું નથી. વાસ્તવમાં હવે પરિસ્થિતિ એવી છે કે ફોજદારી કાર્યવાહી પર હાઇકોર્ટ દ્વારા સ્ટે મુકવામાં આવ્યો છે. વધુમાં, વિજય શ્રીવાસ્તવ અને રાજ મોહિનીનો સતત ટેકો એ હકીકત પરથી પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે તેઓ બંને સ્વર્ગસ્થ જે.કે. શ્રીવાસ્તવના વારસદારો તરીકેની ક્ષમતામાં હોવા છતાં અમારી સમક્ષની અપીલમાં પક્ષકાર છે.

જોકે, નીચેની અદાલતોએ અરજી સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો હતો કારણ કે અગાઉ ઉલ્લેખ કરાયેલા દસ્તાવેજો કલમ ૩૯૯ અને વિનિયમ ૧૮ ના તેમના અર્થઘટન અનુસાર અરજી સાથે દાખલ કરવામાં આવ્યા ન હતા. અધિનિયમની કલમ ૩૯૯ એ કેટલાક મોટા તફાવતો સાથે ભારતીય કંપની અધિનિયમ, ૧૯૧૩ ની કલમ ૧૫૩–સી(૩) નું સ્થાન લીધું છે. ૧૯૧૩ ના અધિનિયમની

કલમ ૧૫૩–સી(૩) એ પોતે એવી જોગવાઈ કરી હતી કે અરજીને સમર્થન આપતા શેરધારકોની સંમતિ લેખિતમાં મેળવવી જોઈએ[૧]. જોકે, ૧૯૫૬ ના અધિનિયમની કલમ ૩૯૯ ની પેટા–કલમ (૩) માં આવી કોઈ આવશ્યકતા નથી. તે માત્ર સંમતિ 'મેળવવા' ની વાત કરે છે. તે લેખિત સંમતિની વાત કરતી નથી કે અરજી સાથે આવા લખાણને જોડવાની આવશ્યકતા રાખતી નથી. બંને પક્ષકારો દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા ઘણા નિર્ણયો ૧૯૧૩ ના અધિનિયમની કલમ ૧૫૩–સી(૩) ના શબ્દો પર આધારિત છે જેમ કે *માખન લાલ જૈન* વિ. *ધી અમૃત વનસ્પતિ કંપની લિ.*, એ.આઇ.આર. (૧૯૫૩) અલ્હાબાદ ૩૨૬ જ્યાં કલમ ૧૫૩–સી(૬) ની પેટા–કલમ ૩ ના સંદર્ભમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું :

---

[૧૧] ૧૫૩–સી (૩) કોઈપણ સભ્ય દ્વારા પેટા–કલમ (૧) હેઠળ કોઈ અરજી કરવામાં આવશે નહીં સિવાય કે—

(એ) શેર મૂડી ધરાવતી કંપનીના કિસ્સામાં ફરિયાદ કરનાર સભ્યે—

(૧) કંપનીના એકસોથી ઓછા નહીં તેટલા સભ્યો અથવા સભ્યોની કુલ સંખ્યાના દસમા ભાગથી ઓછા નહીં તેટલા સભ્યોની, બેમાંથી જે ઓછી હોય તેટલાની, લેખિત સંમતિ મેળવેલ હોય; અથવા

(૨) કંપનીની બહાર પાડેલી શેર મૂડીનો દસમો ભાગ ધરાવતો હોય જેના પર તમામ હપ્તાઓ અને અન્ય બાકી લેણી રકમ ચૂકવાઈ ગઈ હોય; અને

(બી) શેર મૂડી ન ધરાવતી કંપનીના કિસ્સામાં ફરિયાદ કરનાર સભ્યે સભ્યોની સંખ્યાના પાંચમા ભાગથી ઓછા નહીં તેટલા સભ્યોની લેખિત સંમતિ મેળવેલ હોય, અને જ્યાં આવી કોઈપણ અરજીમાં સમાન હિત ધરાવતા ઘણા વ્યક્તિઓ હોય અને આ પેટા–કલમની કલમ (એ) અથવા કલમ (બી) માં નિર્દિષ્ટ શરત આવી એક અથવા વધુ વ્યક્તિઓના સંદર્ભમાં સંતોષાતી હોય, તો તેમાંથી કોઈપણ એક અથવા વધુ વ્યક્તિઓ, અદાલતની પરવાનગી સાથે, આવા હિત ધરાવતા તમામ વ્યક્તિઓ વતી અથવા તેમના લાભાર્થે અરજી કરી શકે છે, અને દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૦૮ (૧૯૦૮ નો પમો અધિનિયમ) ની પ્રથમ અનુસૂચિના ઓર્ડર ૧ ના રૂલ ૮ ની જોગવાઈઓ આવી કોઈપણ અરજીને તે જ રીતે લાગુ પડશે જે રીતે તે સદર નિયમના અર્થમાં કોઈપણ દાવાને લાગુ પડે છે.

"... કાયદો જરૂરી બનાવે છે કે સંમતિ લેખિતમાં હોવી જોઈએ, એટલે કે, દસ્તાવેજના રૂપમાં હોવી જોઈએ. તેથી, દસ્તાવેજ પોતે જ સાબિત કરવો જોઈએ કે સંમતિ આપવામાં આવી છે. આવી સંમતિ આપવામાં આવી હતી તે સાબિત કરવા માટે સોગંદનામા દ્વારા અથવા અદાલતમાં મૌખિક સોગંદ પરના નિવેદન દ્વારા કોઈપણ પુરાવો આપી શકાતો નથી."

કલમ ૩૯૯(૩) ની ભાષામાં ફેરફાર અને અધિનિયમમાંથી કંપની લો બોર્ડ વિનિયમો, ૧૯૯૧ (ત્યારબાદ 'વિનિયમો' તરીકે ઓળખાશે) ના વિનિયમ ૧૮ માં આવશ્યકતાના સ્થાનાંતરણને ધ્યાનમાં લેતાં આ નિર્ણયમાં આપવામાં આવેલી દલીલ હવે સુસંગત રહેશે નહીં. વિનિયમ ૧૮ પોતે પણ સંમતિ પત્રો દાખલ કરવાની આવશ્યકતા ધરાવતો નથી[૨૨]. આ આવશ્યકતા પરિશિષ્ટ ૩ માં નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે, જેનો સંદર્ભ વિનિયમ ૧૮ માં આપવામાં આવ્યો છે. પરિશિષ્ટ ૩ નો ક્રમ નં. ૨૭ કલમો ૩૯૭, ૩૯૮, ૩૯૯(૪), ૪૦૦, ૪૦૧, ૪૦૨, ૪૦૩, ૪૦૪ અને ૪૦૫ હેઠળ દમન અથવા ગેરવહીવટ અટકાવવાના સંબંધમાં સત્તાના ઉપયોગને લગતી અરજીઓ સાથે જોડવા માટે જરૂરી કેટલાક દસ્તાવેજોની યાદી ધરાવે છે. આવી અરજી સાથે જોડવા માટે જરૂરી દસ્તાવેજોમાં "જ્યાં અરજી સભ્યો વતી નિર્ધારિત કરવામાં આવી હોય, ત્યાં તેમના દ્વારા

[૨૨] ૧૮. અરજી સાથે રાખવાના દસ્તાવેજો—(૧) અરજી સાથે પરિશિષ્ટ ૩ માં નિર્ધારિત દસ્તાવેજો સામેલ રાખવામાં આવશે અને તેની સાથે દસ્તાવેજોની એક અનુક્રમણિકા પણ સામેલ રહેશે.

આપવામાં આવેલ સંમતિ પત્ર" નો સમાવેશ થાય છે. દાખલ કરવા માટે જરૂરી અન્ય દસ્તાવેજોમાં "અરજીમાં કરવામાં આવેલા નિવેદનના સમર્થનમાં દસ્તાવેજો અથવા અન્ય પુરાવા, જે અરજદાર(ઓ) માટે વાજબી રીતે ઉપલબ્ધ હોય", તેમજ "અરજીની ત્રણ વધારાની નકલો" નો સમાવેશ થાય છે. આ આવશ્યકતાઓને એ અર્થમાં ભાગ્યે જ ફરજિયાત કહી શકાય કે તેમાંથી કોઈપણનું પાલન ન થવાથી આપોઆપ અરજી ફગાવી દેવામાં પરિણમે. આ સિવાય, વિનિયમ ૧૮ પોતે વિનિયમો ૪૪ અને ૪૮ હેઠળ સીએલબી ની સત્તાઓને આધીન છે. આ નીચે મુજબ વંચાય છે :

"૪૪. બેંચની અંતર્નિહિત સત્તાની બચત :— આ નિયમોમાંનું કંઈપણ ન્યાયના હેતુ માટે અથવા બેંચની પ્રક્રિયાના દુરુપયોગને રોકવા માટે જરૂરી હોય તેવા આદેશો કરવાની બેંચની અંતર્નિહિત સત્તાને મર્યાદિત કરતું અથવા અન્યથા અસર કરતું ગણાશે નહીં.

૪૮. વિનિયમોની આવશ્યકતામાંથી મુક્તિ આપવાની સત્તા :— દરેક બેંચ પાસે લેખિતમાં નોંધવાના કારણોસર, નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવી શરતો અને નિયમોને આધીન રહીને, આમાંના કોઈપણ વિનિયમોની આવશ્યકતાઓમાંથી મુક્તિ આપવાની સત્તા રહેશે."

સીએલબી માં આ સત્તાઓને જોતાં, અમે એવું માની શકતા નથી કે વિનિયમ ૧૮ ના પરિશિષ્ટ ૩ ના ક્રમ નં. ૨૭ માંની આવશ્યકતાઓમાંથી એકનું પાલન ન થવું એ કલમો ૩૯૭, ૩૯૮ હેઠળની અરજી સ્વીકારવા અને તેનો નિકાલ કરવાની સીએલબી ની હકુમતના મૂળ સુધી જાય છે. દસ્તાવેજો દાખલ કરવાના સંદર્ભમાં વિનિયમ ૧૮ જે જરૂરી બનાવે છે તે માત્ર એ પુરાવો છે કે સમર્થન આપતા શેરધારકોની સંમતિ વાસ્તવમાં કલમ ૩૯૯(૩) ની શરતો અનુસાર અરજી દાખલ કરતાં પહેલાં મેળવવામાં આવી હતી. એ વાતનો ઇનકાર કરી શકાય નહીં કે કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળની અરજીનો વિરોધ કરતી વ્યક્તિઓ માટે અરજદાર દ્વારા કરાયેલી સંમતિ અંગેની રજૂઆતની શુદ્ધતા પર પ્રશ્ન ઉઠાવવાનું શક્ય છે. અરજીમાં લેવાયેલી દલીલના સમર્થનમાં પુરાવા રજૂ કરવાનું અરજદાર માટે પણ એટલું જ ખુલ્લું છે. જો અલબત્ત ટકવાપાત્રતા સામેનો વાંધો ડિમરર દ્વારા લેવામાં આવે, તો સીએલબી તેમાંના કથનોને સાચા સ્વીકારીને, માત્ર અરજીમાં સમાવિષ્ટ રજૂઆતોના આધારે જ મુદ્દો નક્કી કરી શકે છે. પરંતુ જ્યાં સીએલબી અરજી બહારની હકીકતોને ધ્યાનમાં લે છે જેમ કે તેણે આ કેસમાં કર્યું છે, તો તે અરજદારને તેની સાથે ન જોડાયેલા પુરાવાઓના આધારે અરજીમાં પોતાના કેસને સમર્થન આપવાથી રોકી શકે નહીં. સીએલબી એ પ્રતિવાદી નં. ૮ ની અરજીમાં સમાવિષ્ટ આક્ષેપોના આધારે પ્રેફરન્સ શેર સહિત કંપનીના કુલ શેરહોલ્ડિંગની ગણતરી કરી હોવાથી, પુરાવા પર વાસ્તવિક

પૂર્વ સંમતિનો મુદ્દો નક્કી કરવાનું સીએલબી માટે જરૂરી હતું. આ મતને વિનિયમ ૨૪ પરથી સમર્થન મળે છે જે જણાવે છે :

"૨૪. વધુ માહિતી/પુરાવા મંગાવવાની બેંચની સત્તા :— બેંચ, અરજી પર આદેશ પસાર કરતાં પહેલાં, પક્ષકારોને અથવા તેમાંથી કોઈપણ એક અથવા વધુને, બેંચ જરૂરી સમજે તેવા વધુ દસ્તાવેજી અથવા અન્ય પુરાવા રજૂ કરવા માંગી શકે છે :—

(એ) અરજીમાં કરાયેલા આક્ષેપોની સત્યતા વિશે પોતાની જાતને સંતુષ્ટ કરવાના હેતુ માટે; અથવા

(બી) કોઈપણ માહિતી મેળવવા માટે જે, બેંચના અભિપ્રાય મુજબ, અરજી પર આદેશ પસાર કરવા સક્ષમ બનાવવાના હેતુ માટે જરૂરી હોય."

પી. પુન્નૈયા વિ. *જયપુર શુગર કંપની લિ.,* એ.આઇ.આર. (૧૯૯૪) એસ.સી. ૨૨૫૮ માં, કંપનીની સભ્ય પુત્રી રાજેશ્વરી હતી. તેના પિતા દ્વારા તેના

એજન્ટ તરીકે કાર્ય કરીને કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળની અરજીમાં અરજદાર તરીકે તેનું પ્રતિનિધિંત્વ કરવાનો પ્રયાસ કરવામા આવ્યો હતો. પ્રતિવાદીઓએ એવું કહીને વાંધો ઉઠાવ્યો કે આ બિલકુલ સંમતિ નથી. પ્રતિવાદીઓ દ્વારા લેવાયેલા વાંધાનો સામનો કરવા માટે, અપીલકર્તાઓએ શ્રીમતી રાજેશ્વરીનું સોગંદનામું દાખલ કર્યું જેમાં તેણીએ પુષ્ટિ કરી કે તેણીએ તે સંબંધમાં તેના જી.પી.એ. તરીકે તેના વતી કાર્ય કરવા અને તેના હિતનું રક્ષણ કરવા માટે યોગ્ય લાગે તેવા તમામ પગલાં લેવા માટે તેના પિતાને અધિકૃત કર્યા હતા. આ કોર્ટે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલ વાંધો નકારી કાઢ્યો હતો.

હંસારિયા, જે. એ અરજી દાખલ કર્યા પછી રાજેશ્વરી દ્વારા દાખલ કરાયેલા સોગંદનામા પરના મત સાથે તેમની સહમતિ દર્શાવી હતી. તેમણે કહ્યું :

> "... શ્રીમતી રાજેશ્વરીએ હાઇકોર્ટમાં દાખલ કરાયેલા સોગંદનામામાં પોતાની સ્થિતિ સ્પષ્ટ કરી હોવાથી, હું માનું છું કે તેણીએ હાથ પરની બાબતમાં તેના વતી કાર્ય કરવા માટે તેના પિતાને અધિકૃત કર્યા હતા, અને અદાલતમાં દાખલ કરાયેલ કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૩૯૭/૩૯૮ હેઠળની અરજી એવી ગણવી જોઈએ કે જેના માટે તેણીએ સંમતિ આપી હતી."

સીએલબી અને હાઇકોર્ટનું એ તારણ કે અપીલકર્તાની અરજી માત્ર એટલા માટે ફગાવી દેવાને પાત્ર હતી કારણ કે અરજી સાથે સંમતિ પત્રો જોડવામાં આવ્યા ન હતા, તે તેથી ખોટું હતું. સીએલબી અને હાઇકોર્ટે જે કરવું જોઈતું હતું તે એ હતું કે અરજી દાખલ કરતાં પહેલાં વાસ્તવમાં સંમતિ આપવામાં આવી હતી કે કેમ તે અંગે પોતાની જાતને સંતુષ્ટ કરવી જોઈતી હતી. સીએલબી અથવા હાઇકોર્ટના આદેશોમાં એવું કંઈ નથી જેને વાસ્તવમાં પૂર્વ સંમતિ મેળવવામાં આવી હતી તે દર્શાવવા માટે નીની શ્રીવાસ્તવ દ્વારા દાખલ કરાયેલા સોગંદનામા, ઠરાવ વગેરેને નકારી કાઢવા તરીકે દૂરથી પણ અર્થઘટન કરી શકાય. અમે અરજદારો દ્વારા કરવામાં આવેલી એ અખંડિત ચોક્કસ રજૂઆત પણ નોંધી શકીએ છીએ કે વી.કે. શ્રીવાસ્તવ સમગ્ર મુકદ્દમા દરમિયાન વ્યક્તિગત રીતે હાજર હતા.

નિની શ્રીવાસ્તવ ટ્રસ્ટ વતી કામ કરવા માટે સક્ષમ હતા અને તેમને અધિકૃત કરવામાં આવ્યા હતા તે નક્કી કર્યા પછી, આગામી પ્રશ્ન એ છે કે, શું નિની શ્રીવાસ્તવે ટ્રસ્ટ વતી અરજી દાખલ કરી હતી? કંપની લૉ બોર્ડે (સી.એલ.બી.) નોંધ્યું છે કે અરજીના શીર્ષક (કોઝ ટાઇટલ) પરથી એવું દર્શાવવામાં આવ્યું હતું કે તેમણે આ અરજી પોતાના માટે અને ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી તરીકે દાખલ કરી હતી. પ્રતિવાદીઓના મતે, આ ફરીથી એક ઉમેરણ

(ઇન્ટરપોલેશન) હતું. પરંતુ સી.એલ.બી. કે હાઇકોર્ટે આવું કોઈ તારણ આપ્યું નથી. ઉપરાંત, અરજદારોએ જણાવ્યું હતું કે 'અરજદારો કેટલાક પ્રિફરન્સ શેર ધરાવે છે'. તે સ્વીકારવામાં આવ્યું છે કે નિની શ્રીવાસ્તવ તેમના અંગત નામે ૫૦ પ્રિફરન્સ શેર ધરાવે છે. જો કે, બહુવચનનો ઉપયોગ મહત્વપૂર્ણ છે. પ્રતિવાદીઓનો એવો કેસ નથી કે ટ્રસ્ટ સિવાયના અન્ય કોઈ વ્યક્તિગત અરજદાર પાસે પ્રિફરન્સ શેર છે. ત્યારબાદ ફરીથી ફકરા ૨ માં, જો કોઈ વ્યક્તિ 'પ્લસ ૧૦૨૯ પ્રિફરન્સ શેર્સ' ના શબ્દસમૂહને અવગણે તો પણ, તેમાં વિશિષ્ટપણે દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે 'અરજદારો જે.કે. શ્રીવાસ્તવના વડપણ હેઠળના જૂથની રચના કરે છે'. તેમાં કોઈ વિવાદ નથી કે "જે.કે. શ્રીવાસ્તવનું જૂથ" કલમ ૩૯૭, ૩૯૮ હેઠળ કાર્યવાહી જાળવી રાખવા માટે શેરની જરૂરી ટકાવારી ધરાવે છે અને ટ્રસ્ટ તે જૂથની અંદર આવે છે. ફરીથી અરજીના ફકરા ૬.૨ માં ટ્રસ્ટ દ્વારા રાખવામાં આવેલા ૧૦૨૯ રિડીમેબલ પ્રિફરન્સ શેરના સંદર્ભમાં અરજદારો દ્વારા રાખવામાં આવ્યા હોવાનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે. પ્રતિવાદીઓ પણ અરજીને આ જ રીતે સમજ્યા હતા. રેગ્યુલેશન ૪૪ હેઠળ ૧૯ માર્ચ, ૧૯૮૮ ના રોજ તેમના દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે:

"પ્રતિવાદી કંપનીનું શેરહોલ્ડિંગ મુખ્યત્વે બે જૂથો વચ્ચે વહેંચાયેલું છે એટલે કે, સંચાલનમાં એચ.કે. શ્રીવાસ્તવ જૂથ જે આશરે ૩૦% ઇક્વિટી શેર અને ૧૦૨૯ રિડીમેબલ ક્યુમ્યુલેટિવ પ્રેફરન્સ શેર ધરાવે છે અને જે.કે. શ્રીવાસ્તવ જૂથ જે આશરે ૧૨% ઇક્વિટી શેર અને ૧૦૨૯ રિડીમેબલ ક્યુમ્યુલેટિવ પ્રેફરન્સ શેર ધરાવે છે...

એવો ભય છે કે જે.કે. શ્રીવાસ્તવ જૂથ એટલે કે આશરે ૧૨% ઇક્વિટી શેર અને ૧૦૨૯ રિડીમેબલ ક્યુમ્યુલેટિવ પ્રેફરન્સ શેર ધરાવતા અરજદારો અધિકૃત શેર મૂડી વધારવાના ઠરાવમાં અવરોધ ઊભો કરી શકે છે..."

અમને એવું જણાય છે કે અરજદારોનો ઈરાદો નિઃશંકપણે જે.કે. જૂથનું પ્રતિનિધિત્વ કરવાનો હતો જે સ્વીકૃત રીતે જરૂરી સંખ્યામાં શેર ધરાવે છે, જોકે આવા ઈરાદાની અભિવ્યક્તિ એટલી સ્પષ્ટ ન હતી જેટલી હોવી જોઈતી હતી.

નીચેની તમામ અદાલતો એ આધારે આગળ વધી નથી કે અરજીમાંના પ્લીડિંગ્સ ઈરાદાને પ્રતિબિંબિત કરતા ન હતા. તેમણે તેમના તારણો કાયદાની તેમની એવી સમજ પર આધારિત રાખ્યા હતા કે ટ્રસ્ટનું પ્રતિનિધિત્વ એક સહ–

ટ્રસ્ટી દ્વારા થઈ શકતું નથી. આ ધારણા, જેમ કે અમે ઠરાવ્યું છે, ભૂલભરેલી હતી.

અન્ય આધાર જેના પર અદાલતોએ અરજી ફગાવી દીધી હતી તે એ હતો કે ગેરવહીવટ અને દમનની ફરિયાદ કરતી અરજી દાખલ કરતાં પહેલાં ટ્રસ્ટ દ્વારા ધારણ કરાયેલા ૧૦૨૯ શેરોમાંથી ૫૫૧ શેરોમાં હિતકારી હિત લાભાર્થીઓમાં પહેલેથી જ નિહિત થઈ ચૂક્યું હતું. આ ફરીથી એક ખોટો કાનૂની સિદ્ધાંત છે. શેરોમાં ઇક્વિટેબલ કે હિતકારી હિત તેના માલિકને કંપનીનો સભ્ય બનાવતું નથી [જુઓ : *મેસર્સ હાવડા ટ્રેડિંગ કંપની* વિ. *કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ* (ઉપર્યુક્ત); *બાલકૃષ્ણ ગુપ્તા અને અન્ય* વિ. *સ્વદેશી પોલિટેક્સ લિ. અને અન્ય*, (૧૯૮૫) ૨ એસ.સી.સી. ૧૬૭; *વર્લ્ડ વાઇડ એજન્સીઝ પ્રા. લિ. અને અન્ય* વિ. *માગરિટ ટી. ડિસોર્સ અને અન્ય*, (૧૯૯૦) ૧ એસ.સી.સી. ૫૩૬]. તેથી, ટ્રસ્ટ ડીડની શરતો અનુસાર શેરો ટ્રસ્ટના લાભાર્થી પર ઉતરી આવ્યા હોવાનું માની લેવામાં આવે તો પણ, તેનો અર્થ એવો નથી કે કંપની પાસે નોંધાયેલા શેરોના માલિક કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ અરજી દાખલ કરવા માટે સક્ષમ રહેશે નહીં.

કલમો ૩૯૭ અને ૩૯૮ હેઠળ અરજીઓ દાખલ કરવા માટે અરજદારો અને તેમના સમર્થકોમાં શેરોની લાયકાત ટકાવારી નિર્ધારિત કરવાનો ઉદ્દેશ્ય સ્પષ્ટપણે એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે કંપનીમાં કોઈ વાસ્તવિક હિત ન ધરાવતા વ્યક્તિઓ દ્વારા ક્ષુલ્લક મુકદ્દમાબાજી કરવામાં ન આવે. જોકે રસપ્રદ વાત એ છે કે ઇંગ્લિશ કંપની અધિનિયમમાં આવી કોઈ મર્યાદા નથી. આ બાબતોમાં જે જરૂરી છે તે એક વ્યાપક સામાન્ય બુદ્ધિનો અભિગમ છે. જો અદાલત સંતુષ્ટ હોય કે અરજદારો જરૂરી ટકાવારી ધરાવતા શેરધારકોના જૂથનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, તો તે માની શકે છે કે કંપનીની મુકદ્દમામાં સંડોવણી હળવાશથી કરવામાં આવી નથી અને તેણે ફરિયાદ કરાયેલી બાબતોનો અંત લાવવા માટે આદેશો પસાર કરવા જોઈએ અને તકનીકી આવશ્યકતા પર તેને નકારી કાઢવી જોઈએ નહીં. બાહ્ય સ્વરૂપ કરતાં તત્વને પ્રાધાન્ય મળવું જોઈએ. અલબત્ત, કેટલાક નિયમો એવા છે જે મહત્વપૂર્ણ છે અને બાબતના મૂળ સુધી જાય છે જેને તોડી શકાતા નથી. અન્ય નિયમો એવા છે જ્યાં પાલન ન થવાને માફ કરી શકાય છે અથવા મુક્તિ આપી શકાય છે. પછીના કિસ્સામાં, સમગ્ર રીતે વાંચવામાં આવતા નિયમોનું નોંધપાત્ર પાલન થયું હોય અને કોઈ પૂર્વગ્રહ ન થયો હોય તો નિયમ માત્ર ડિરેક્ટરી છે. [જુઓ : *પ્રતાપ સિંહ* વિ. *શ્રી કૃષ્ણ ગુપ્તા*, એ.આઇ.આર. (૧૯૫૬) એસ.સી. ૧૪૦] અમારા ચુકાદામાં, પ્રસ્તુત કેસમાં કલમ ૩૯૯(૩) અને વિનિયમ ૧૮ નું નોંધપાત્ર પાલન કરવામાં આવ્યું છે.

હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેંચનો નિર્ણય, તેથી, રદ કરવામાં આવે છે. આ બાબત સિંગલ જજ સમક્ષ રિમાન્ડ કરવી આવશ્યક છે કારણ કે તેમણે અધિનિયમની કલમ ૧૦–એફ હેઠળ અપીલકર્તાઓની અપીલ ફગાવી દેવાના પરિણામે સીએલબી ના નિર્ણય સામે પ્રતિવાદીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલો પણ ફગાવી દીધી હતી. અપીલ, તેથી, મંજૂર કરવામાં આવે છે અને આ આદેશના કારણે પુનર્જીવિત થયેલી તમામ અપીલોના નિકાલ માટે બાબત સિંગલ જજ સમક્ષ પાછી મોકલવામાં આવે છે. ખર્ચ પરિણામ પર નિર્ભર રહેશે.

વી.એસ. અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.